

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Hospodářský vývoj v zemích bývalého Sovětského svazu
– Ukrajina**

Danylo Nazarenko

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Danylo Nazarenko

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Hospodářský vývoj v zemích bývalého Sovětského svazu – Ukrajina

Název anglicky

Economic development in the countries of the former Soviet Union – Ukraine

Cíle práce

Hlavním cílem práce je analyzovat hospodářský vývoj na Ukrajině ve zvoleném časovém období. Dílčím cílem práce je identifikovat hlavní faktory ovlivňující hospodářský vývoj Ukrajiny.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných literárních a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s hospodářským vývojem vybrané země. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza. Aktuální data budou čerpána ze statistického úřadu vybrané země. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Ukrajina, hospodářský vývoj, ekonomický rozvoj, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, státní rozpočet, platební bilance.

Doporučené zdroje informací

BLANCHARD, O. Makroekonomika, 2. vydání, Moskva: izdatelskij dom vysšej schkoly ekonomiki, 2015. ISBN 978-5-7598-1242-5.

BRČÁK, J. SEKERKA, B. STARÁ, D. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

GINZBURG, A. Ekonomičeskij analiz. Piter: SPB, 2011. ISBN 978-5-4237-0217-5.

MANKJU, N. TEJLOR, M. Ekonomiks, 2. vydání Piter: SPB, 2013. ISBN 978-5-496-00138-0.

MAREŠ, P. SIROVÁTKA, T. Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2003. ISBN 80-210-3048-8.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 19. 1. 2022

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 31. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci " Hospodářský vývoj v zemích bývalého Sovětského svazu – Ukrajina" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.03.2022

Poděkování

Rád(a) bych touto cestou poděkoval vedoucího mé bakalářské práce panu Mgr. Elizbaru Rodnaia, Ph.D. za motivaci k psaní práce, za odbornou pomoc a rady.

Hospodářský vývoj v zemích bývalého Sovětského svazu – Ukrajina

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je posoudit ekonomický vývoj Ukrajiny v období od rozpadu Sovětského svazu až po současnost. Částečným cílem diplomové práce je shrnutí řešení problémů, které ohrožují ukrajinskou ekonomiku dnes a analýza toho, na čem závisí ekonomika Ukrajiny a jaké makroekonomické faktory ji ovlivňují. Bakalářská práce je rozdělena na

dvě části, teoretické a praktické. Teoretická část je vypracována formou literární vyhledávání pomocí studia odborné literatury českých a zahraničních autorů, také byly aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. Analytická část se věnuje analýze jednotlivých makroekonomických ukazatelů a hledání řešení pro zlepšení ekonomické situace na Ukrajině. Aktuální údaje jsou převzaty z informací statistického úřadu Ukrajiny, Ministerstvo financí. Zejména v práci se používají metody analýzy. Závěrem práce je identifikace hlavních problémů, které ovlivňují růst ekonomiky a způsob jejich řešení.

Klíčová slova: Ukrajina, hospodářský vývoj, ekonomický rozvoj, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, státní rozpočet, platební bilance.

Economic development in the countries of the former Soviet Union - Ukraine

Abstract

The aim of the bachelor thesis is to assess the economic development of Ukraine in the period from the collapse of the Soviet Union to the present. The partial goal of the thesis is a summary of the solution of the problems that threaten the Ukrainian economy today and an analysis of what the economy of Ukraine depends on and what macroeconomic factors affect it. The Bachelor's thesis is divided into

two parts, theoretical and practical. The theoretical part is developed in the form of a literary search using the study of specialized literature of Czech and foreign authors, as well as up-to-date information from specialized journals and internet resources. The analytical part is devoted to the analysis of individual macroeconomic indicators and the search for solutions to improve the economic situation in Ukraine. Current data are taken from the information of the statistical office of Ukraine, Ministry of finance. In particular, methods of analysis are used in the work. The conclusion of the work is the identification of the main problems that affect the growth of the economy and the way to solve them.

Keywords: Ukraine, economic development, economic development, gross domestic product, inflation, unemployment, state budget, balance of payments.

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.2 Metodika.....	13
3 Teoretická východiska	13
3.1 Hospodářský vývoj v ekonomické teorii.....	13
3.2 HDP.....	14
3.2.1 Metody vypočtu HDP.....	15
3.2.2 Nominální a reální HDP	17
3.3 Inflace	17
3.3.1 Míra inflace.....	18
3.3.2 Druhé inflace.....	19
3.3.3 Příčiny a důsledky inflace	21
3.4 Trh práce.....	22
3.4.1 Míra nezaměstnanosti.....	24
3.4.2 Typy nezaměstnanosti	26
3.4.3 Phillipsová křivka	28
3.5 Platební bilanc	30
4 Vlastní práce	32
4.1 Charakteristika Ukrajiny	32
4.1.1 Geografická charakteristika	33
4.2 Analýza vývoje ekonomiky Ukrajiny	34
4.2.1 HDP.....	34
4.2.2 Inflace	40
4.2.3 Platební balance	45
4.2.4 Nezaměstnanost	48
5 Výsledky a diskuse	53
6 Závěr	55
7 Seznam použitých zdrojů	57

Seznam grafu

Graf 1 původní mzdová Phillipsová křivka

Graf 2 modifikovaná Phillipsová křivka

Graf 3 HDP Ukrajiny v mld USD 1991-2000

Graf 4 HDP Ukrajiny v mld USD 2001-2010

Graf 5 HDP Ukrajiny v mld USD 2011-2020

Graf 6 CPI podle Ukrstatu v % 1991-2000

Graf 7 CPI podle Ukrstatu v % 2001-2010

Graf 8 CPI podle Ukrstatu v % 2011-2020

Graf 9 Míra nezaměstnanosti, Ukrajina, 1991-2000, %

Graf 10 Míra nezaměstnanosti, Ukrajina, 2000-2010, %

Graf 11 Míra nezaměstnanosti, Ukrajina, 2011-2020, %

Seznam tabulek

Tabulka 1 Statistika státního rozpočtu Ukrajiny, 1991-2000, mld. UAH

Tabulka 2 Statistika státního rozpočtu Ukrajiny, 2001-2010, mld. UAH

Tabulka 3 Statistika státního rozpočtu Ukrajiny, 2011-2021, mld. UAH

Seznam použitých zkratk

HDP- hrubý domácí produkt

SSSR- Svaz sovětských socialistických republik

C- výdaje domácností na spotřebu,

I- soukromé hrubé domácí investice,

G- výdaje státu na nákup výrobků a služeb,

NX- čistý export, tj. export minus import

X- ekaport

M - import

CPI- index spotřebitelských cen

PPI- index cen výrobců

IPD- implicitní cenový deflátor

ww mírou rustu peněžních nominálních mezd

u- míra nezaměstnanosti

u*- bodu, kdy změna nominálních mezd je 0

gw - míra růstu nominálních mezd

Pt- míra cenové inflace

qt- míra růstu produktivity práce

EU- Evropská unie

COVID-19- koronavirus

NBU- národní bank Ukrajiny

MMF- Mezinárodní měnový fond

1 Úvod

Cílem této práce je analyzovat hospodářský růst Ukrajiny. Ekonomický rozvoj zemí byl a zůstává jedním z hlavních předmětů studia v ekonomické vědě již od dob Adama Smithe. Hospodářský růst je důležitou součástí vývoje každé země - to se skládá z různých procesů rozvoje výrobních sil, poptávky a nabídky, vědecké a technické hospodářství, blahobyt občanů a mnoha dalších ekonomických parametrů.

Již provedeno velké množství věnovaných ekonomické studie spojené s příčinami a rozvojem hospodářského růstu, ale i přes to se vždy objeví teoretické a praktické otázky vyžaduje hlubší analýzu. V souvislosti s neustále se měnícími podmínkami v oblasti technologického rozvoje, politických a sociálních otřesů vždy se objeví nový materiál pro výzkum vývoje ekonomiky s ohledem na probíhající faktorů a událostí. Pro podrobnější analýzu použijeme hned několik ekonomických ukazatelů, jako je HDP, inflace, nezaměstnanost, rozpočet. Současná ekonomická politická a sociální situace na Ukrajině je silně propojena s událostmi a reformami, ke kterým došlo v minulosti. V tomto ohledu je důležité studovat vývoj na Ukrajině pomocí těchto ekonomických ukazatelů pro dlouhé období. Proto je v této práci provedena analýza ekonomického rozvoje Ukrajiny od doby rozpadu Sovětského Svazu, přes složité přechodné období, fáze relativního hospodářského růstu, období politických nepokojů, ekonomickou krizí a mezinárodních konfliktů do našich dnů. Nestabilní situace na Ukrajině a její neschopnost čelit výzám, které před ní staví moderní realitu a jsou důvodem pro výběr tohoto tématu. Na konci práce bude učiněn závěr o hlavních problémech brání rozvoji ekonomiky Ukrajiny, analyzována současná situace a poskytnuta pokus řešení problémů a scénář dalšího hospodářského růstu země

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analýza ekonomického vývoje Ukrajiny v období od rozpadu Sovětského svazu do současnosti.

Práce hodnotí vliv různých faktorů na hospodářský rozvoj Ukrajiny jako vnější a vnitřní, identifikovat hlavní problémy, které ovlivňují a ohrožují ukrajinskou ekonomiku. Stejně tak se snaží vyvodit závěry a předpovědět možný další vývoj ekonomiky.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na dvě základní části teoretické a praktické. Teoretická část je připravena formou studia odborné literatury a výzkumu českých i zahraničních autorů a aktuálních informací ze specializovaných časopisů a internetových zdrojů. Tato část objasňuje definici hospodářského rozvoje a růstu a podrobně popisuje ekonomické ukazatele a jejich vztahy které ovlivňují ekonomiku. Hlavními vybranými makroekonomickými ukazateli, kterými lze analyzovat ekonomický vývoj ve vybrané zemi, jsou HDP, inflace, trh práce a rozpočet.

Praktická část souvisí s analýzou ekonomického vývoje Ukrajiny v letech 1991-2022 nebo do posledního roku, které jsou v datech. Takové období je vybráno z důvodu propojení reformem nebo událostí, jejichž důsledky jsou v současné době viditelné. Proto je velmi důležité sledovat ekonomický vývoj Od počátku nezávislosti a rozpadu SSSR až po dnešní dny. Práce rozdělená do období transformace na Ukrajině byla velmi dlouhá-trvala zhruba celé období 90.let. let. Doba vývoje a ekonomického růstu, stejně jako doba překonání globální krize, která měla tak významný dopad na ekonomiku. A poslední období je období ekonomické nestability a konfliktu s Ruskem, který trvá dodnes a skončil vojenským střetem. Aktuální data, nutná pro analýzu vybraných ukazatelů, jsou čerpána zejména z následujících zdrojů: statistický úřad Ukrajiny (UkrStat), Ministerstvo financí Ukrajiny (MinFin), Světová banka (World Bank).

Na základě výsledků praktické části práce jsou zvýrazněny základní problémy hospodářského vývoje ekonomiky a řešení pro zlepšení ekonomické situace na Ukrajině. Předpokládá se možný vývoj ekonomiky v blízké budoucnosti.

3 Teoretická východiska

3.1 Hospodářský vývoj v ekonomické teorii

Problém ekonomického růstu s "výzkumem o přírodě a příčinách bohatství národů" A.Smith je jedním z hlavních pro ekonomickou vědu. Nejvíce vlivné práce v politické ekonomie, a později i ekonomické teorie je věnována problematice ekonomického růstu náležitou pozornost, neboť vývoj ekonomiky je navržen tak zajistí zvýšení životní úrovně při neustálém růstu obyvatel. Existuje velké množství modelů hospodářského růstu, které

se zabývají interakcí a vzájemným propojením ještě více faktorů, které způsobují hospodářský růst. (Poliduc, A. 2015, str 67)

Ekonomický růst je kategorie, která odráží obecné trendy pozitivního nebo negativního vývoje ekonomiky země. Hospodářský růst je důležitý součástí a kritériem ekonomického rozvoje. Vyjadřuje se přímo ke zvýšení HDP a jeho tvorbě.

V ekonomické literatuře existuje několik skupin ukazatelů, jejichž změna umožňuje hovořit o přítomnosti nebo nedostatku hospodářského růstu. Ukazatelem růstu je absolutní kvantitativní ekonomické ukazatele, jako jsou HDP, národní důchod a národní bohatství, je hodnota čistých aktiv státu a jeho hodnota devizových rezerv. (Blanchard, O. 2015 str 167)

Existují ještě 2 skupiny které ukazují růst ekonomiky:

První skupinou ukazatelů hospodářského růstu jsou relativní kvantitativní ekonomické ukazatele. Patří mezi ně velikost HDP na obyvatele, průměrný disponibilní příjem obyvatelstva a také údaje o spotřebě, úsporách a investicích na obyvatele. (Poliduc, A. 2015, str 67)

Druhá skupina je zastoupena kvalitními ukazateli hospodářského růstu, hlavní z nich jsou považovány za průměrné délky života obyvatel, spolu s mírou porodnosti a úmrtnosti, úroveň vzdělání populace, tj. podíl vyšší a střední vzdělávání. Sem patří stejné faktory veřejného blaha, jako je sociální a politická stabilita, stav životního prostředí, stupeň zralosti různých institucí. Kvalitativním ukazatelem je také průmyslová struktura ekonomiky, poměr zemědělství k těžebnímu a komoditnímu průmyslu, podíl high-tech průmyslu. (Poliduc A. 2015, str 67)

Všechny ukazatele jsou vystaveny silnému vlivu vnějších faktorů. Příkladem toho je epidemie koronaviru, která výrazně ovlivnila ekonomický rozvoj všech zemí světa. Nejpřesnějšími ukazateli ekonomického růstu jsou relativní kvantitativní ekonomické ukazatele, zejména hrubý domácí produkt. Takže v rámci ekonomického růstu pro naši studii budeme chápat změnu ukazatele HDP v přepočtu na obyvatele v určitém období. (Poliduc A. 2015, str 67)

3.2 HDP

Hrubý domácí produkt vyjadřuje hodnotu finální produkce vytvořené za určité období výrobními faktory, které působily na území státu, Tedy zjednodušeně řečeno, v jaké hodnotě (peněžním vyjádření) toho bylo vyprodukováno na daném území bez ohledu na to,

kdo byl vlastníkem výrobního faktoru použitého při výrobě (zda rezidenti, nebo nerezidenti). (Jozef Brčák a kol., 2018, s 32)

Hrubý domácí produkt je makroekonomický ukazatel, který v roce 1934 navrhl americký ekonom ruského původu S. Kuznets. Tento ukazatel ukazuje celkovou tržní hodnotu veškerého konečného výrobku a služeb, kromě meziprojektu, vyrobených podnikáme kromě meziprojektu ve státě během celého roku. HDP země lze vyjádřit v národní měně, nebo možná, s přesnějšími mezinárodními srovnáními, být reprezentován paritou kupní síly. HDP je jedním z hlavních ukazatelů hospodářského růstu v zemi. Proto ekonomovi často používají tento ukazatel pro ekonomicky analýz. (Poliduc, A. 2015, str 67)

V České republice ho zjišťuje Český statistický úřad jako souhrn hodnot přidaných zpracováním ve všech odvětvích produktivní. Jde o propočet v kupních cenách, za které jsou realizovaný tržní výkony. (Jozef Brčák a kol, 2018, st 32)

3.2.1 Metody vypočtu HDP

Pro získání určité skutečné hodnoty HDP ekonomové používají konkrétní metody. V učebnice ukázáno 3 základní metody, a to výrobní metoda, výdajová metoda a důchodová metoda. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 32)

Výrobní metoda

Výrobní metoda je hrubý domácí produkt zjišťován jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty, které ovšem nejsou zohledněny podle sektorů či odvětví.

Pro spočítání HDP výrobní metodou musíme do hodnotou produkce vydělávána ve státě přidat daně z produkce a odečíst meziprojekt a dotace. Dotace a daně na produkt ve této metodě máme, protože produkce se oceňuje v základních cenách a užití v kupních cenách. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 32)

$$\text{Hrubý domácí produkt} = \text{hodnota produkce} - \text{meziprojekt} + \text{daně z produktů} - \text{dotace}$$

(1)

Výdajová metoda

Výdajová metoda je hrubý domácí produkt zjišťován jako součet spotřebních výdajů domácností C a hrubých investic firem I. Hodnotu představují také výdaje na vládní nákupy statků a služeb G. Jelikož je část produkce vyvážena do zahraničí, je tady nutné

hodnotu této pročíst jako hodnotu exportovaných statků a služeb X. Na druhou stranu se do výdajů rezidentních subjektů promítají také výdaje na produkce, která vyprodukována v zahraničí. Je tedy nutné hodnotu importovaných statků služeb M odečíst (Jozef Brčák a kol., 2018, st 32)

$$\mathbf{HDP = C + I + G + NX} \quad (2)$$

$$\mathbf{HDP = C + I + G + X - M} \quad (3)$$

C – výdaje domácností na spotřebu,

I – soukromé hrubé domácí investice,

G – výdaje státu na nákup výrobků a služeb,

NX – čistý export, tj. export minus import.

Čistý export NX je rozdíl exportu a importu.

$$\mathbf{NX = X - M} \quad (4)$$

Spotřební výdaje domácností a investice firem představují hodnotu konečného užití výrobků a služeb rezidentskými jednotkami a salda exportu a importu statků a služeb.

Tvorba hrubého kapitálu sestává z tvorby hrubého fixního kapitálu, změny zásob a čistého pořízení cenností. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 32)

$$\mathbf{HDP = \text{výdaje na konečnou spotřebu} + \text{tvorba hrubého kapitálu (hrubý fixní kapitál, změna zásob, čisté (přírůstek minus úbytek) pořízení cenností) + vývoz výrobků a služeb - dovoz výrobků a služeb.} \quad (5)$$

Důchodovou metodou

Důchodovou metodou se HDP počítá jako součet prvotních důchodů za národní hospodářství celkem. Jedná se o součtu důchodů jednotlivých ekonomických subjektů.

Renty představují příjmy z nemovitostí. Čisté úroky jsou sedlem úroků získaných a vynaložených. Subvence je tedy nutné z HDP vyloučit protože neodráží hodnotu vyprodukovaných statků a služeb. Amortizace je započítána, protože, bez ní vyšla by hodnota čistého domácího produktu. (Jozef Brčák a kol., 2018 st 32)

$$\mathbf{HDP = \text{mzdy a platy (včetně ostatních náhrad zaměstnancům)} + \text{zisk firem} + \text{renty} + \text{čisté úroky} + \text{amortizace} + \text{nepřímé daně} - \text{subvence} \quad (6)$$

V metodice statistického úřadu je výpočet HDP důchodovou metodou uváděn následovně:

HDP= náhrady zaměstnancům + daně z výroby a z dovozu – dotace + čistý provozní přebytek + čistý smíšený důchod + spotřeba fixního kapitálu.

(7)

3.2.2 Nominální a reální HDP

Ceny jsou použity pro vyjádření produktu, které potřebujeme pro výpočet HDP, je rozlišován nominální a reální produkt. HDP se vyjadřuje v tržních cenách používáme pro nominální HDP. Velikost nominálního produktu závisí na změnách tržních cen a objemů produkce statků a služeb. Pro reálný HDP se vyjadřuje ve stálých cenách. Velikost reálného produktu se mění jen v závislosti na objem a struktuře vyrobených na objemu a struktuře vyrobených statku statků a služeb, nikoliv cen. V reálném HDP je eliminován vliv inflace a je množné srovnání HDP napříč časem. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 32)

Použití jednoho z ukazatelů záleží na účelu konkrétní analýzy. Z hlediska sledování vývoje produktu v čase bývá třeba zkoumat vliv změny cen, to znamená, že je nezbytně použít reálný domácí produkt. Pro zkoumání vývoje produktu v daném roce, například sektorové analýzy, tedy podíl a přínos jednotlivých odvětví apod. Většinou používají nominální domácí produkt. (Blanchard, O. 2015 str 167)

Pro výpočet změny cenové hladiny v ekonomice používáme cenový deflátor HDP.

Vypočítáme ho pomocí podílu nominálního a reálného produktu pro daný rok. (Jozef Brčák a kol., 2018 st 32)

Cenový deflátor HDP = HDP nominál/HDP reálný

(8)

3.3 Inflace

Inflace je definovaná jako projev ekonomické nerovnováhy, jejíž vnějším znakem je růst cenové hladiny. Zdražení, které je patrné na zvyšující se ceně statku a služeb, představuje kladnou změnu cenové hladiny, tedy je inflace. (Gorshivena, E., 2012, s 165)

Inflace je pokles hodnoty neboli kupní síla peněz. Při nedostatku peněz, tj. v případě přirozené výměny, není inflace možná. V podmínkách oběhu zlata nebo stříbra se také nemůže uskutečnit. V oběhu papíru jsou peníze pouze symbolem, nikoli skutečným bohatstvím, což umožňuje jejich odepisování. Inflace vyjadřuje růst spotřebitelských cen. Opačný proces, když se vydělávají peníze se stává příliš malým a ceny klesají, což se

nazývá deflace. Zpomalení růstu cen se nazývá dezinflace. V důsledku toho není každá změna cen jednotlivého zboží inflací. Pokud je zvýšení ceny způsobeno zlepšením kvality výrobků, což vede ke zvýšení prodejní ceny, pak takové zvýšení ceny není inflací a nezpůsobuje znehodnocení peněz. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 145)

Fenomén zvaný inflace ovlivňuje nejen sféra peněžního oběhu, ale i sociální, politické a ekonomické. Formálním znakem inflace je stálý růst obecné cenové hladiny.

Zvýšení celkové cenové hladiny neznamena, že spolu s všechny ceny rostou, některé mohou klesat. Například ceny počítačů a elektronické stroje neustále klesají, zatímco ceny jsou na ostatní zboží se stejně neustále zvyšuje. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 145)

3.3.1 Mira inflace

V praxi je míra inflace zpravidla měřena 3 způsoby

Indexem spotřebitelských cen CPI

Pro měření průměrné spotřeby nebo životních nákladů používají ekonomové Index spotřebitelských cen. CPI existuje od roku 1917 a je publikována měsíčně (na rozdíl od ukazatele HDP a vypočteného deflátoru HDP a publikuje čtvrtletně). Index spotřebitelských cen ukazuje dynamiku hodnoty v dolarech spotřebitelského košů. Koš je seznamu zboží a včasné služby a je sestaven, aby odpovídal nákupním zvyklostem domácností dané země. Jde v podstatě o náklady, kterých byly zapotřebí k nákupu stejného koše v dané země. Ve vyspělých zemích zahrnuje spotřební koš 300-400 druhů zboží a služeb. Byl revidován asi jednou za 10 let. Od Roku 2000 je revidován každé dva roky. Každý měsíc pracovníci Úřadu statistiky práce navštíví obchody, aby zjistili, co se děje s cenami na zboží, přicházející k seznamu: tyto ceny jsou studovány v 85 městech, téměř 22 000 obchodech, u prodejců automobilů, na čerpacích stanicích, v nemocnicích atd. Pak jsou tyto ceny používá se k vybudování indexu spotřebitelských cen. (Blanchard, O., s 144).

Vypočítává se poměrem ceny spotřebního koše v běžných cenách k ceně spotřebního koše v cenách základního roku vyjádřených v procentech. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 145)

$$\text{CPI} = (\text{Běžná cena} / \text{Základní cena}) * 100\%$$

(9)

Například náklady na spotřební koš v běžných cenách byly 200 korun a v cenách základního roku - 105 korun. V důsledku toho se cenová hladina pro podmíněné období zvýšila o 90,5 %, což znamená míru inflace 90,5 %.

Index cen výrobku PPI

Index cen výrobců PPI je označován také jako index velkoobchodních cen. Je konstruován stejně jako CPI. Tento index měří ceny surovin, polotovaru i hotových výrobků jednotlivých odvětví. PPI signalizuje o budoucích změnách v inflaci a pomáhá udělat predikce inflace na budoucí období. (Jozef Brčák a kol., 2018, s 150)

Implicitní cenový deflátor IPD

Implicitní cenový deflátor IPD je přepočten nominálního HDP (případně HNP) na jeho reálnou hodnotu. HDP se vyjadřuje v tržních cenách používáme pro nominální HDP. Velikost nominálního produktu závisí na změnách tržních cen a objemu produkce statků a služeb. Pro reálný HDP se vyjadřuje ve stálých cenách. Velikost reálného produktu se mění jen v závislosti na objem a struktuře vyrobených na objemu a struktuře vyrobených statků a služeb, nikoliv cen. Stejně množství Nominálního a reálného produktu se liší změnami cen. (Blanchard, O., 2015, s 145)

3.3.2 Druhé inflace

Druhy inflace podle intenzity státní intervence

Inflace může nastat ve dvou formách, a to v otevřené a potlačené.

Otevřená inflace se rozvíjí na trzích, kde fungují volné ceny. Tento typ inflace se projevuje růstem cen, znehodnocením národní měny atd. Otevřená inflace pokrývá, ale nezničí tržní mechanismus. Ekonomika nadále reaguje na tržní signály a přizpůsobuje se rovnováze různých trhů.

Potlačená inflace probíhá skrytou formou a projevuje se poklesem kvality výrobků, zvýšením schodku, nárůstem front. S touto inflací stát zavádí úplnou administrativní kontrolu nad cenami a příjmy a zmrazuje je na určité úrovni. Zároveň přetrvávají příčiny inflace, státní opatření jsou nestabilní. Potlačená inflace narušuje tržní mechanismus samoregulace, v důsledku toho vzkvétá "černý trh".(Gorshivena, E., 2012, s 165)

Druhy inflace podle závažnosti

V závislosti na tempu růstu se rozlišují tři druhy inflace:

- Mírná inflace
- Pádívá inflace
- Hyperinflace

Mírná inflace nastává, kdy Ceny rostou pomalu (méně než 10 % v rok), hodnota peněz je zachována. Tento druh není považován za nebezpečný ekonomiky země. Mírná inflace probíhá prakticky ve všech země světa.

Pádívá inflace nastává, kdy růst cen se měří dvojciferně a více čísla za rok (20-200 %), peníze jsou urychleně materializovány do zboží. Tento pohled je považován za nebezpečný pro ekonomiku země a vyžaduje protiinflační opatření. Pravidelně vyskytuje i v průmyslu vyspělých zemí. (Gorshivena, E., 2012, s 165)

Hyperinflace nastává kdy, ceny rostou velmi rychle (více než 200 % v rok). Roste množství peněz v oběhu, cenová a mzdová divergence poplatky jsou katastrofální, ruší se blahobyt i nejvíce zajištěné životní prostředí, ztrátové se stávají největší podniky jsou zničeny ekonomické vazby, probíhá přechod na výměnný obchod. Ekonomika je ve stavu přežití. Tento druh velmi nebezpečné pro ekonomiku země. Hyperinflace je vzácný jev. (Gorshivena, E., 2012, s 165)

Druhy inflace podle příčiny vzniku

Základními příčinami, které ovlivňují inflace ekonomové rozlišují poptávku a nabídku Poptávka inflace. Změny cenové hladiny jsou tradičně vysvětleny nadměrnou agregovanou poptávkou. Ekonomika se může snažit utratit více, než je schopna produkovat; může usilovat o bod mimo křivku svých výrobních schopností. Výrobní sektor není schopen reagovat na tuto nadměrnou poptávku po zvýšení reálného výstupu, protože všechny dostupné zdroje již byly plně využity. Tato nadměrná poptávka vede k nafouknutým cenám za konstantní reálný objem výroby a způsobuje inflaci poptávky. Podstatu inflace poptávky někdy vysvětluje jedna věta: "Příliš mnoho peněz loví příliš málo zboží. (Gorshivena, E., 2012, s 166)

Inflace způsobená zvýšením výrobních nákladů nebo poklesem celkové nabídky. Teorie inflace způsobená rostoucími náklady vysvětluje růst cen takovými faktory, které vedou ke zvýšení nákladů firem na výrobu. V důsledku toho klesá nabídka zboží a služeb v celém hospodářství. Tento pokles nabídky zase zvyšuje cenovou hladinu. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 154)

Druhy inflace podle vliv na úroveň reálného důchodu

Očekávaná inflace. Lidé by měli očekávat inflaci, tj. měli by očekávat inflaci v tržních podmínkách. Očekávání je způsobeno především vyššími cenami. Současně spotřebitel

sníží úspory, zvyšuje současnou poptávku a vyvolává růst cen. Nabídka zboží je stále méně pokrývá poptávku.

Očekávaná inflace je spojena s úpravou příjmů, snížením peněžních rezerv, častými změnami cenovek. Půjčovatelé peněz by měli dostávat své peníze od dlužníků se zvýšenou úrokovou sazbou, tj. upravenou o očekávané informace. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 267)

Nepředvídatelná inflace je spojena s náhlým, spontánním skokem v cenách, který v ní způsobuje potíže. Prognostika. Její důsledky jsou negativnější než důsledky potlačené, otevřené a očekávané inflace. Přispívá spekulativní přerozdělování bohatství mezi lidmi. Největší škodu obdrží osoby, které si stanovily příjem (plat, důchod, dávky atd.). Zde je důležité určit, jaké důsledky způsobuje inflace v ekonomice. Rozhodujícím kritériem pro hodnocení je schopnost peněz plnit své základní funkce. Pokud peníze přestat sloužit jako prostředek oběhu, akumulace, platby a jako měřítko hodnoty bychom pak měli mluvit o hyperinflaci. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 267)

3.3.3 Přečiny a důsledky inflace

Inflace je poháněna vnitřními a vnějšími příčinami.

Vnitřní příčiny inflace zahrnují zpoždění ve výrobě z růstu efektivní poptávky, monopol, špatná měnová politika státu, rozpočtový deficit, nadměrné emise peněz, militarizace ekonomiky, iracionální struktura ekonomiky, vedení válek, růst mezd ve srovnání s růstem produktivity práce, vznik velkých firem, které diktují své podmínky trhu atd.

Vnější příčiny zahrnují světový obchod, tj. zahraniční ekonomické vztahy. Inflace přichází ze zahraničí s vysokými dovozními cenami zboží a zdrojů. Pro vyrovnání tohoto procesu se zvyšuje zákonem hodnota vlastní měny, což vede ke snížení množství měny potřebné k nákupu dováženého zboží. Výsledný pokles cen dováženého zboží působí proti dovozní inflaci. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 270)

Důsledky inflace jsou rozmanité a následující. Jedněmi z nich, jak bylo uvedeno výše, inflace devalvuje výsledky práce, ničí úspory fyzických a právnické osoby, které brání hospodářskému růstu, investicím. Vysoká míra inflace způsobuje sociální napětí, politickou nestabilitu společnosti, zvyšuje odliv kapitálu do zahraničí a poptávku

na stabilní měně, snížení reálné příjmy obyvatelstva, devalvují peněžní úspory obyvatelstva, nezaměstnanost roste, stín se aktivně rozvíjí ekonomie. Většinou inflace snižuje životní úroveň obyvatelstva. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 270)

Aby zmenšit vplyv inflace na ekonomiku státu a nějak ji regulovat, stát zahrnuje protiinflační politiku. Protiinflační politiku rozlišujeme mezi protiinflační strategií zaměřenou na budoucnost, tedy dlouhodobou perspektivou, a taktikou určenou pro krátkodobé období. Cílem protiinflační politiky je kontrolovat inflaci a stabilizovat ceny. Stát může bojovat pouze s otevřenou inflací, pomocí adaptační politiky. Potlačená inflace se musí nejprve proměnit v otevřeně a poté vypracovat opatření k boji proti němu. Úkolem vlády proto není bojovat proti důsledkům inflace, ale proti jejím příčinám. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 270)

Mezi protiinflační opatření obecné teoretické povahy patří: stabilizace inflačních očekávání, snížení rozpočtového schodku, daňová reforma, restrukturalizace a přeměna vojenské výroby, regulace směnného kurzu, zvýšení míry marketability ekonomiky, privatizace, zvýšení míry úspor, měnová reforma konfiskačního typu. (Gorshivena, E., 2012, s 165)

3.4 Trh práce

V tržní ekonomice jedním z výrobních faktorů je práce a přes to může existovat nezaměstnanost. Nezaměstnanost je stav na trhu práce, kdy část obyvatelstva není schopna nebo ochotna najít si placené zaměstnání. Dá se říct, že v každé běžné ekonomice existují nezaměstnaní. Ale je důležité odlišovat nezaměstnanost krátkodobou, z objektivních příčin a zaměstnanost nedobrovolnou, kdy osoby hledající práci nemohou ji najít. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 166)

Celá populace země je rozdělena do dvou kategorií: ekonomicky aktivní populace a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Ekonomicky aktivní populace je občany, která poskytuje svoji pracovní síly pro výrobu zboží a služeb. Počet ekonomicky aktivní populace zahrnuje zaměstnané a nezaměstnané. Mezi zaměstnané osoby patří osoby obou pohlaví ve věku 16 let a starší, jakož i osoby mladšího věku, které jsou zaměstnány za úplatu, dočasně nepřítomné v práci z důvodu nemoci a jiných pádových důvodů, pracují bez platu v rodinném podniku. Klasifikace podle postavení v zaměstnání je založena na následujících definicích:

Zaměstnanci jsou osoby, které uzavřely písemnou pracovní smlouvu nebo ústní dohodu s vedoucím podnikem jakékoli formy vlastnictví nebo s jednotlivcem o podmínkách zaměstnání, za které obdrží platbu v hotovosti dohodnutou v době zaměstnání peníze nebo v naturáliích. Osoby zvolené, jmenované nebo schválené pro placenou funkci, včetně ředitelů a manažerů podniků jsou také považovány za zaměstnance. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 271)

Jednotlivci pracující na individuálním základě jsou osoby, které samostatně vykonávají činnosti vytvářející příjmy, nepoužívají práci zaměstnanců nebo ji používají pouze po velmi krátkou dobu. Zaměstnavatelé jsou jednotlivci, kteří spravují své vlastní soukromý podnik, farma, stejně jako osoby zabývající se odbornou činností nebo řemesly na nezávislém základě a neustále využívající práci zaměstnanců. Zaměstnavatel je správcem rodiny podnik, pokud jeho rodina vlastní podnik bez rozdělení na podíly na vlastnictví mezi členy rodiny a pravidelně používá práci zaměstnanců k provádění výrobních činností. Zaměstnavatel může delegovat své manažerské funkce na najatého manažera, přičemž odchází odpovědnost za blaho podniku.

Neplacení rodinní příslušníci jsou osoby pracující bez nároku na mzdu a které jsou členy kolektivu vlastníků, kteří tyto podniky vlastní.

Členové kolektivních podniků jsou osoby pracující v těchto podnicích a které jsou členy kolektivních vlastníků, kteří tyto podniky vlastní. Mezi členy kolektivních podniků se rozlišují tyto podskupiny: členové výrobních družstev, kolektivní zemědělci, členové partnerství, členové jiných kolektivních podniků. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 271)

Osoby, které nelze zařadit podle postavení v zaměstnání, jsou nezaměstnaní. Mezi nezaměstnané patří osoby ve věku 16 let a starší, které nemají zaměstnání, jsou zapojeny do jeho hledání, jsou připraveny začít pracovat. Nezaměstnaný – osoba v pracovním věku, schopná a ochotná pracovat, ale nemá práci a příjem z pracovních sil z důvodů mimo jeho kontrolu. V tržní ekonomice hlavní příčinou nezaměstnanosti je poptávka po práci.

Úroveň poptávky je závislý na řadě faktorů:

- celkový stav hospodářské situace – ve fázi růstu ekonomiky poptávka po práci stoupa během krize klesá
- bankovní úroková sazba – čím nižší je bankovní úroková sazba, tím vyšší je investice, tedy vyšší a vyšší a poptávka po práci
- struktura zdanění – vysoké sazby daně z
- práce a preferenční zdanění investic vede k touha snížit množství živé práce
- státní záruky životní úrovně
- stupeň monopolizace trhu práce

(Kurakov, L. a kol., 2017, str 271)

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo je součástí obyvatelstva, které není součástí pracovní síly, včetně mladých lidí. Ekonomicky neaktivní populace zahrnuje žáky, studenty, posluchače a kadety navštěvující vzdělávací instituce na plný úvazek, včetně postgraduálního a doktorského studia; starobní důchodci a ostatní důchodci; osoby vykonávajících domácí práce; osoby, které přestaly hledat práci; osoby, které nepotřebují pracovat. (Mankju, N., 2013, str 58)

3.4.1 Míra nezaměstnanosti

Míra zaměstnanosti je ukazatelem stavu trhu práce. Počítá se s procentním podílem pracovníků v populaci v určitém věku. Statistiky ukazují míru zaměstnanosti vypočítanou ve vztahu k populaci ve věku 15 až 64 let. K produktivní populaci patří zaměstnaní a nezaměstnaní. Mezi nezaměstnané v ekonomické vědě patří lidé v produktivním věku, kteří nemají práci, ale aktivně ji hledají. Chcete-li získat status nezaměstnaného, musíte se u Úřadu práce hlásit na zvláštní státní instituci. Kdo není registrován, není oficiálně nezaměstnaný a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 161)

Míra nezaměstnanosti je podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Je definován jako poměr počtu nezaměstnaných k počtu obyvatel v produktivním věku vyjádřený v procentech.

Míra nezaměstnanosti = počet nezaměstnaných osob/ počet ekonomicky aktivních osob × 100 %

(10)

Měření nezaměstnanosti se jako u zjišťování mnoha dalších ukazatelů neobchází bez určitých problémů a nedostatku. Nezhledňuje například, že některé osoby musí nedobrovolně pracovat na nižší týdenní či měsíční dobu. Také zachycení sezonní nezaměstnanosti je v uvedeném měření.

Metody statistického šetření a zjišťování údajů o zaměstnanosti jsou v různých státech odlišné. Provádí se například na základě výběrového šetření reprezentativního souboru domácností či na základě údajů o volných pracovních místech evidovaných na úřady práce. Od toho se odvíjí různorodost ukazatelů nezaměstnanosti a zaměstnanosti. Status nezaměstnaného získávají osoby v různých státech na základě různých kritérií. A vykazovaná míra ne vždy odráží skutečnou situaci na trhu práce, zvláště v méně rozvinutých státech. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 161)

Přírodní míra nezaměstnanosti

Pokud ekonomika operuje na úrovni potenciálního produktu, jde o míru přirozené nezaměstnanosti, ta míra nezaměstnanosti nastává jenom při ekonomické rovnováze v dlouhodobém období. To znamená, že ekonomika nereaguje na změny v agregátní poptávce produktu a nezaměstnanosti. Uvádí se, že míra přirozené nezaměstnanosti se těžko specifikuje stejně jako míra nezaměstnanosti, při níž míra očekávané a skutečné inflace je také stejná, a neexistují tendence ani k akceleraci, ani k decelerační inflaci. Přirozená míra nezaměstnanosti je proto také ukázaná jako míra nezaměstnanosti, která neakceleruje růst inflace.

Přírodní míra nezaměstnanosti je definována jako zaměstnání, které tvoří méně než 100 % pracovní síly a závisí na frikční a strukturální nezaměstnanosti.

$$\text{Míra přírodní nezaměstnanost} = \text{míra frikční nezaměstnanosti} + \text{míra strukturální nezaměstnanosti}$$

(11)

Ale i když se míra nezaměstnanosti ne mění, je trh práce neustále v pohybu, dochází k fluktuaci pracovníku mezi skupinami zaměstnaných a nezaměstnaných, popřípadě skupinou osob mimo pracovní sílu. Přirozenou míru nezaměstnanosti ovlivňují takové faktory jako:

- Čas vyhledání práce
- Nepružnost nominální mzdy
- Demografická skladba obyvatelstva země a její vývoj
- Pojištění osob v nezaměstnanosti

- Uzákoněna minimální mzda
- Systém přeškolení pracovníků
- Včasná evidence volných pracovních míst
- Sektorální přesuny

(Jozef Brčák a kol., 2018, st 161)

3.4.2 Typy nezaměstnanosti

Plná zaměstnanost neznamená, že všichni lidé v produktivním věku jsou zaměstnáni ve výrobě nějakým způsobem. Již bylo řečeno, že část lidí není ochotna pracovat při stanovené mzdové sazbě (dobrovolná nezaměstnanost).

Kromě toho existuje vždy určitý počet lidí, kteří jsou ve fázi výběru nejlepšího pracovního místa a přípravy na přijetí do práce. Tito lidé tvoří přirozenou nezaměstnanost, která je nevyhnutelným atributem svobodného trhu. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 276)

Typy přírodní nezaměstnanosti

Přirozená nezaměstnanost je normální stav trhu práce. Míra přirozené nezaměstnanosti v mnoha zemích je přijímána v průměru 5-6%, i když se občas může lišit. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 276)

Existují 3 základní typy přírodní nezaměstnanosti:

Frikční nezaměstnanost – generované neustálým pohybem obyvatelstva z jednoho regionu do druhého, z povolání do profese, stejně jako změnou fázi života (studium, práce, porod, armáda atd.). Třetí nezaměstnanost je často považována za dobrovolnou. (Gorshivena, E., 2012 str 186)

Strukturální nezaměstnanost – nastává, když se nabídka a poptávka po pracovní síly neshodují. Jinými slovy, existují pracovní místa, ale neexistují žádní vhodní pracovníci. Tento jev nastává, kdy některá odvětví se dostávají do útlumu (Jozef Brčák a kol., 2018, st 166)

Cyklická nezaměstnanost – generovaná celkově nízkou poptávkou po pracovní síly, tj. existují pracovníci, ale neexistují žádná pracovní místa (nebo velmi málo pracovních míst). Třetí a strukturální nezaměstnanost jsou nevyhnutelné. Cyklická nezaměstnanost je nejnebezpečnější, protože vyžaduje vytváření nových pracovních míst a strukturální nezaměstnanost lze odstranit rekvalifikací. Kromě výše uvedeného někteří ekonomové

rozlišují sezónní, masovou a institucionální (způsobenou neefektivní organizací trhu) nezaměstnanost (Gorshivena, E., 2012, str 186)

Typy nucené nezaměstnanosti

Nucená nezaměstnanost je druhou formou nezaměstnanosti, kdy její míra přesahuje přirozenou úroveň. Hlavním důvodem je konkurence, v jejímž důsledku se firmy stávají v konkurzu a dělníci doplňují řady nezaměstnaných.

Rozlišujte následující typy nucené nezaměstnanosti:

technologicky, regionálně, skrytě a sezónně. je druhou formou nezaměstnanosti, kdy její míra přesahuje přirozenou úroveň. Hlavním důvodem je konkurence, v jejímž důsledku se firmy stávají v konkurzu a dělníci doplňují řady nezaměstnaných.

Rozlišujte následující typy nucené nezaměstnanosti: technologicky, regionálně, skrytě a sezónně. (Gorshivena, E., 2012, str 186)

Technologická nezaměstnanost je způsobena změnou poptávky po pracovní síle pod vlivem technologického rozvoje. V důsledku zavádění nových technologií a technologií se pracovníci stávají technologicky nadbytečnými. Ve výrobě zůstávají ti, kteří jsou technicky gramotní, vlastní počítač, kreativně se rozvíjejí a v krátké době mohou činit správná výrobní rozhodnutí. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 166)

Regionální nezaměstnanost vzniká pod vlivem historické, demografické, sociálně-psychologické rysy regionů. Tento typ nezaměstnanosti se týká hustě obydlených oblastí země. Řešení tohoto problému musí být provedeno na státní úrovni. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 274)

Při skryté nezaměstnanosti lidé částečně nepracují, i když jsou oficiálně považováni za zaneprázdňené. Tím se snižuje míra nezaměstnanosti v zemi. Například místo pětidenního pracovního týdne se zavádí 3-4 dny, po zbytek dne mají nárok na příspěvek. Nejsou však registrovány na burze práce, a proto nejsou považovány za nezaměstnané. (Kurakov, L. a kol., 2017, str 274)

Sezonní nezaměstnanost – v důsledku sezonního faktoru, kdy nezaměstnanost ovlivněna nějakým sezonním obdobím například roční období. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 166)

3.4.3 Phillipsová křivka

V roce 1958 a. v. Phillips provedl analýzu vztahu úrovně inflace a míra nezaměstnanosti pro Británii od roku 1861 v roce 1957 objevil jasnou zpětnou vazbu mezi inflace a nezaměstnanost: při nízké nezaměstnanosti byla inflace vysoká a při vysoké nezaměstnanosti inflace byla nízká a často i negativní. Tento vztah, který Samuelson a Solow pokřtili Phillipsova křivka se rychle stala hlavním nástrojem makroekonomická teorie a politika, protože existence této funkční závislosti znamenala, že země si mohou vybrat různé kombinace inflace a nezaměstnanosti. Země může dosáhnout nízké nezaměstnanosti, pokud je ochoten tolerovat vyšší inflaci, nebo může dosáhnout stability cenové hladiny — nulová inflace — pokud je ochoten se smířit s vysokou nezaměstnaností. Mnoho diskusí o makroekonomické politice se stalo diskusí o tom, jaký bod zvolit na křivce Phillipse. (Blanchard, O. 2015 str 167)

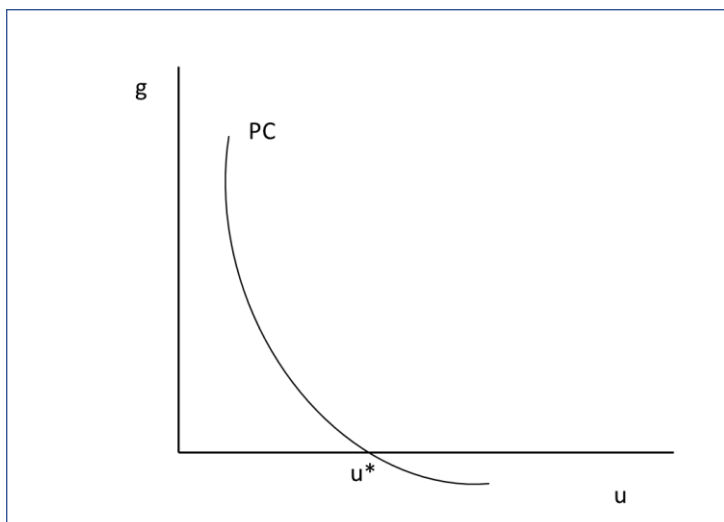
Původní mzdová Phillipsova křivka

Mzdová Phillipsova křivka vyjadřují vztah mezi mírou nezaměstnanosti u a mírou rustu peněžních nominálních mezd w .

Křivka je charakterizovaná tím, že:

- Má negativní sklon
- Na vodorovné ose je měřena míra nezaměstnanosti u
- Protíná vodorovnou osu u v bodu u^* , kdy změna nominálních mezd je 0
- Na svisle ose je měřen růst nominálních mezd g_w

Graf 1 původní mzdová Phillipsová křivka

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Jozef Brčák a kol., 2018, st 167

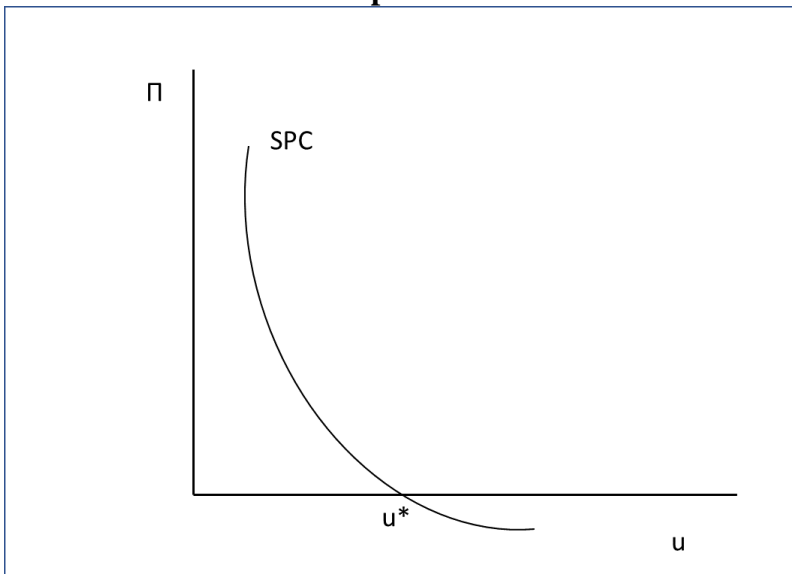
Závislost, kterou Phillipsova křivka koriguje, je způsobena skutečností, že s vysokou zaměstnaností rostou jejich zisky a schopnost růstu. To znamená, že poptávka po službách a zboží roste, a společnost musí splňovat tento požadavek, a proto produkuje více, a k tomu, že jsem potřeboval více pracovní síly. Firmy zvyšují mzdy, protože se snaží udržet a motivovat zaměstnance, a situace odpovídá vyšší body křivky (když W vysoký, a U je nízká). V opačné situaci výrobek klesá, a tak firmy nepotřebují mnoho pracovní síly. Nezaměstnanost roste a navzdory tomu jsou pracovníci ochotni přistoupit na nižší mzdy kvůli nedostatku práce a vysoké konkurenci z nabídky. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 173)

Modifikovaná Phillipsová křivka

Za předpokladu, že právě přírůstek k mzdovým nákladům ovlivňuje ceny statku a služeb, je pak možné tempo růstu nominálních mezd zaměřovat tempem růstu agregátní cenové hladiny P , resp. mírou inflace Π .

Cenová modifikovaná Phillipsova křivka vyjadřuje inverzní vztah mezi mírou růstu inflace a mírou nezaměstnanosti.

Graf 2 modifikovaná Phillipsová křivka

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Jozef Brčák a kol., 2018, st 167

Míra inflace cen P_t může být zaznamenán jako rozdíl mezi tempem růstu nominálních mezd (inlace, mzdy) a tempem růstu produktivity v q_t . Způsob, jakým firmy kompenzují zvyšování mezd zvýšením cen svých výrobků, bude záviset na tom, zda se produktivita práce změní a jak přesně. Pokud je tempo růstu produktivity práce nulové, produktivita práce se zde nemění, pak se tempo růstu cen rovná růstu mezd. Společnosti obvykle zvyšují ceny, když jejich náklady na pracovní sílu rostou. Růst mezd se tak projeví formou cenové inflace. Firmy by uměle zvyšovaly ceny, a to i přesto, že jejich náklady na pracovní sílu rostly, pokud produktivita práce, objem výroby na jednotku pracovní síly, rostoucí úměrně.

Modifikovaná Phillipsova křivka se liší od původní Phillipsovy křivky tím, že obsahuje inverzní vztah mezi tempem růstu cenové hladiny a tempem růstu nezaměstnanosti. Z toho vyplývá, že žádoucí nízká nezaměstnanost je doprovázena nežádoucí vysokou inflací a naopak vysokou nezaměstnaností doprovázenou nízkou inflací. (Jozef Brčák a kol., 2018, st 173)

3.5 Platební bilanc

Platobná bilancia zahrnuje platby za vývoz a dovoz tovaru, služieb, finančného kapitálu a finančných aktív. Toto je prevencia vo forme prevencie. Systematické účtovanie všetkých ekonomických transakcií (viditeľných a neviditeľných) sa vykonáva vo všetkých ostatných

krajinách na určité časové období. Zdroje finančních zdrojů pro krajinu, jako například vývoz nebo příjmy z maloobchodu a investicí, se odrážají jako pozitivně nebo maloobchodné položky. Použití finanční rezervy, druhý příklad, na dovoz nebo na investice do zahraničí, se odrážá jako negativně nebo chýbající položky.

Platobná bilancia se vyznačuje trhem a účtovnictvím. (Jozef Brčák a kol., 2018 st 199)

Tržní platební bilance představuje běžný a nepřerušovaný vztah dvou platebních toků, a to je import a export. Zahrnuje teoretickou analýzu pozorovatelnou pouze pomocí svých účinků. Účetní platební bilance představuje statistický výkaz shrnující veškeré zahraniční transakce dané země během určitého období realizovaný podvojným účetním záznamem. Jelikož je platební bilance statistický účetní záznam fungující na principu podvojeného účetnictví, musí být jako celek vždy vyrovnaná.

Z hlediska struktury existuje v platební bilanci dvojí pohled, a to horizontální a vertikální. (Jozef Brčák a kol., 2018 st 199)

Horizontální struktura

Horizontální struktura odpovídá věcné struktuře

Jich můžeme členit na:

- Běžný účet
- Kapitálový účet
- Finanční účet
- Saldo chyba opomenutí, kurzové rozdíly

V běžném účtu jsou zachyceny toky zboží a služeb, prvotní důchody z kapitálu, investic a práce a kompenzující položky k reálným a finančním zdrojům poskytnutým či získaným bez protihodnoty. (czso.cz, 2022)

Kapitálový účet tvoří převody kapitálového charakteru související s proměněním dluhů, vlastnickými právy k fixním aktivům, investiční granty především z rozpočtu a dalších fondů Evropské unie metodicky vykazované na kapitálovém účtu, a převody nevyráběných, nefinančních hmotných aktiv (např. půda – pozemky pro zastupitelské úřady) a nehmotných práv (patenty, licence, autorská práva, obchody s emisními povolenkami aj.) (czso.cz, 2022)

Finanční účet zahrnuje operace spojené s vytvořením, ukončením a převodem vlastnických práv na prostředky národní organizace cizímu státu. V něm prezentovány informace o finanční toky v členění na přímé investice (příslušné dotace a dluhové nástroje, zaměřené na generování zisku), portfolio investice vlastní a vypůjčený charakteru, finanční deriváty, ostatní investice a rezervní aktiva. Hlavní rozpis ostatních investic se provádí podle použitých finančních nástrojů a načasování. (Jozef Brčák a kol., 2018 st 199)

Transakce se zahraničními aktivy centrální banky se odrážejí ve složení rezervních aktiv. Je to snadná mobilizovaná aktiva, které mohou být použity především jako zdroj přímého financování nerovnováhy plateb, jakož i nepřímé kontroly nad velikostí těchto nerovnováhy prostřednictvím intervencí na devizovém trhu. Rezervní aktiva jsou zahrnuta do finančního účtu platební bilance. (Jozef Brčák a kol., 2018 st 199)

Chyby a opomenutí jsou odpočtovou položkou mezi výsledným saldem běžného a kapitálového účtu na jedné straně a saldem finančního účtu na straně druhé. Představují saldo neidentifikovaných toků v běžném, kapitálovém a finančním účtu. (czso.cz, 2022)

Vertikální struktura

Vertikální struktura platební bilance vymazuje jednotlivé sloupce.

Základem vertikální struktury platební bilance je rozdělení všech operací do dvou skupin:

- Kreditní – přírůstek na těchto položkách zlepšují platební bilance
- Debetní – přírůstek na těchto položkách zhoršují platební bilance

Kritériem pro rozdělení je vztah operace s poptávkou a nabídkou cizí měny. Úvěrové operace vytvářejí na trhu nabídku cizí měny, debetní transakce-po poptávce po cizí měně. Každá transakce se tak odráží v platební bilanci u dvou identických položek. Platební zůstatek by měl být vždy vyvážený, to znamená, že částka zůstatku by tak měla být 0. (Jozef Brčák a kol., 2018 st 199)

4 Vlastní práce

4.1 Charakteristika Ukrajiny

Ukrajina je země, která se nachází v jiho-východní části Evropy, má velikost 603,7 tis. km². Ukrajina je ohraničené na severu s Běloruskem, na západě se zeměmi, jako jsou

Polsko, Slovensko a Maďarsko, na jihozápadě s Rumunskem a Moldavskem, na východě a severovýchodě s Ruskem. Jižní hranice jsou omyty vodami Černého a Azovského moře. Počet obyvatel podle údajů pro rok 2017 činí 42,3 milionu. Místo, kde bydlí největší část obyvatelů je industrializované oblasti na východě Ukrajiny a Prikarpatje, tam je nejvyšší hustota obyvatelstva (118-173 osob / km²). Nejmenší hustota v Karpatech, Polesí a na jihu Ukrajiny (50-39 osob/km²). Ukrajina je unitární parlamentní a prezidentská republika vedená prezidentem. Jeho hlavním městem a největším městem je Kyjev. Bulava L. 2008, str 31)

4.1.1 Geografická charakteristika

Hory, nížiny a lesy

71 % země zaujímá nížiny, 26 % je vysočiny, 3 % jsou hory. Nadmořská výška a nížiny v reliéfu odpovídají vzestupům a sestupům krystalického základu na východoevropské plošině. Rozlišujeme Černomořskou nížinu, Polesskou, Podněprovskou, Zakarpatskou. Největší řeka Dněpr protéká středem země a dělí ji na pravobřežní a levobřežní část. V Chersonské oblasti, 30 km od Cherson je největší v evropské části pevniny masiv suchých stepí s podmínkami blíže k pustině zvané Aleškovské písky. V údolích Dněpru a jižního Bugu je Podněprovská vrchovina umístěna v jihovýchodním směru-Priazovská vrchovina. K ní na severovýchodě sousedí Doněcký příkop a kroupy středohoří. Hřebeny Ukrajinských Karpat jsou umístěny na západě země.

Oficiální statistiky říkají, že asi 16% území země pokrývají lesy. V Evropě je to velmi nízké číslo. Vzhledem k totálnímu kácení lesa ve skutečnosti je tento údaj s největší pravděpodobností ještě menší. (Bulava L. 2008, str 70)

Místní lesy jsou rozděleny na umělé výsadby a přírodní. Ukrajinské lesy mají ekologický význam. Rostoucí, dosud pokácené stromy jsou komoditou, která má kromě tržní hodnoty ještě jednu hodnotu-ekologickou. Pokud jde o ekonomiku země, přínos lesního průmyslu je zde zanedbatelný. (Bulava L. 2008, str 73)

Řeky, moře a jezera

Na území Ukrajiny je asi 70 tisíc řek a potoků různých velikostí, což naznačuje přítomnost rozvinuté a husté říční sítě. Jejich celková délka je 248 tisíc km.

V závislosti na základní formě místa, kde protékají, jsou řeky Ukrajiny horské a pláň. Většinou řeky patří do povodí Černého a Azovského moře, pouze 4 % řek má odtok do Baltského moře. Nejvíce dlouhými řekami, které hrají důležitou roli v hospodářství a ekonomice země jsou Dněpr, Dunaj, Jižní Bug, Západní Bug, Desná, Pripjať. (Bulava L. 2008, str 58)

Jižní území Ukrajiny má východ k Černému a Azovskému moři, což má pozitivní vliv na rozvoj jeho zemědělství a průmyslu. Celkové pobřeží je téměř 2000 km, kde je soustředěna významná část minerálních a přírodních zdrojů.

Výstup k moři hraje důležitou roli v rozvoji dopravního, rekreačního, strategického a rybářského průmyslu v zemi. (Bulava L. 2008, str 61)

Území Ukrajiny má asi 20 tisíc jezer, 7 tisíc má rozlohu přes 10 hektarů a tvoří takzvané jezerní kraje, které se nacházejí především v polesských řekách.

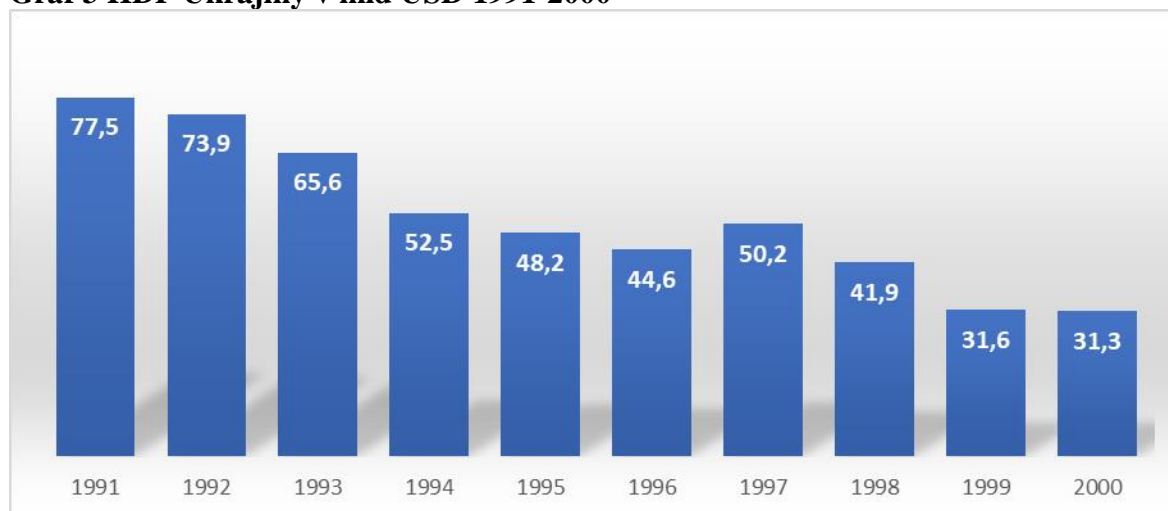
V závislosti na původu jezera Ukrajiny existují následující typy: říční, neúspěšné, krasové nebo čerpání, zbytkové, ledovcové, propadlé. Jezera mají zásadní význam pro zemědělství

a ekonomiku regionů, jejich umístění, jsou využívány jako zdroje pitné vody, k zavlažování, chytání ryb, těžba různých minerálních látek, jako oblast cestovního ruchu a rekreace. (Bulava L. 2008, str 63)

4.2 Analýza vývoje ekonomiky Ukrajiny

4.2.1 HDP

Graf 3 HDP Ukrajiny v mld USD 1991-2000

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Ukrstatu

Ze sledování vývoje celkového HDP Ukrajiny v období 90. let na grafu 3 je vidět stabilní klesající tendenci. V roce 1991 činil HDP Ukrajiny 81,5 miliard amerických dolarů (v běžných cenách). V roce 1996 představoval HDP Ukrajiny již pouze 54,7 % hodnoty ukazatele z roku 1991 (48,2 miliard USD). Takové rychlé snížení bylo zaznačeno tím, že Ukrajina v době vyhlášení nezávislosti provedla reformy související s přechodem od plánované ekonomiky k tržní a přes to došlo k rychlému poklesu výroby a nastala hospodářská krize. Zvyšoval se zahraniční dluh, snižoval se objem zboží lidové spotřeby. Průmyslová výroba v roce 1993 klesla o 21%. Měsíční inflace na podzim překročila 75 %, v prosinci-90%. Podle Světové banky, v druhé polovině roku 1993, míra inflace na Ukrajině byla nejvyšší na světě a překročila míru světové války. Národní banka Ukrajiny se opakovaně uchýlil k měnové emise. Jen v roce 1993, to 25 krát překročil úroveň 1992 v roce 1995 začal používat miliónové bankovky. Prudký pokles kurzu kopono-rublu posílil zoufalství obyvatelstva vůči domácí měnové jednotce, která více důvěřovala cizí měně. V letech 1990-1994. národní produkt vyrobený na Ukrajině se snížil o téměř 58%. V podmínkách hyperinflace došlo k masivní barterizaci domácího a

zahraničního obchodu. A zpravidla se dovážené dodávky prováděly za přemrštěné ceny. V této složité situaci se kabinet současně snažil zastavit propad výroby a brzdít inflační procesy. V důsledku toho nebyl vyřešen žádný z těchto problémů.

Pro omezení devalvace karbovancu vláda Kravchuka zavedla pevný kurz kuponů vůči dolaru, zvýšila sazbu daně z příjmů občanů, která dosáhla 90%. Důsledkem bylo šíření "stínové" ekonomiky, kolaps průmyslové a obchodní činnosti, zvyšující se korupce ve státním aparátu, odliv kapitálu do zahraničí. Daňová politika ho místo podpory výrobce nutila k tomu, aby se omezil na výrobu nebo se vyhýbal placení daní, což snížilo příjmy státního rozpočtu.

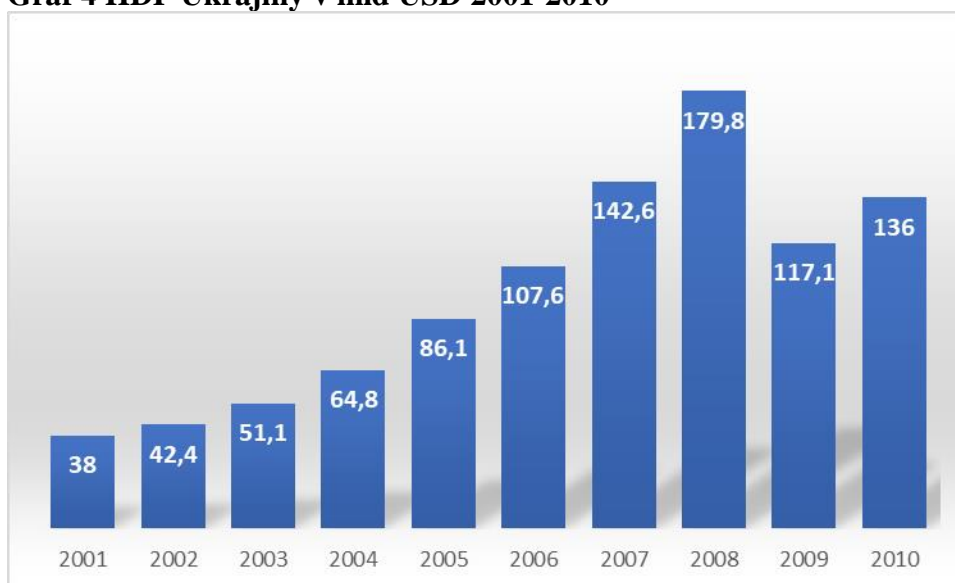
Je třeba určit další faktor hyperinflace na Ukrajině. K monetárním emisím se přidalo i mnoho domácích otřesů, které ovlivnily i růst cen v roce 1993. Za nejdůležitější z nich lze označit zdražení dovážené energie. Dva roky po vyhlášení nezávislosti Ukrajiny Rusko pokračovalo v levných dodávkách energie, poskytovalo Ukrajině štědré technické půjčky. V roce 1993 Rusko není očekávan zvedla ceny energií a v důsledku toho došlo několik dramatických chvil, kdy dodávky energie z Ruska na Ukrajinu byly náhle přerušeno. Navíc většina ukrajinských státních podniků byla závislá na trzích Sovětského svazu, převážně Ruska; mnoho z nich bylo také závislé na dodávkách surovin z bývalých republik Sovětského svazu. Je zřejmé, že rozpad Sovětského Svazu a následné výpadky v dodávkách zboží, zavedení světových cen a zavedení národních měn, měly velmi negativní vliv na produkci, na Ukrajině a na celkovou výkonnost podniků. Závislost na dovážené energii navíc problém zhoršila.

Na grafu 3 v roce 1997 hodnota HDP poprvé za dlouhou dobu zvýšila (50,2 miliard USD). V roce 1997 na Ukrajině udělá transformace v národním hospodářství, zaměřené na realizaci kurzu ekonomické reformy, kvůli čemu byla zabezpečena lepší makroekonomické situace, než v roce 1996. Hlavním pozitivním znamením této doby je trend stabilizace objemu HDP, průmyslové a zemědělské produkce. Zachovalé a dostal se na rozvoj některé pozitivní trendy spojené především s finanční stabilizací, zmenšení inflace a zvýšení důvěry obyvatel k národní měně, k nižší inflaci (index spotřebitelských cen v lednu-prosinci 1997 k odpovídajícímu období roku 1996 v průměru 1,159 proti 1,802), která přestala být hlavním negativním faktorem, který ovlivňuje pokles výroby.

V roce 1997, a to zejména od II. pololetí se postupně snížení tempo poklesu objemu HDP, jeho absolutní snížení srovnávacích hodnotách je nejmenší za poslední roky. Tak, pokud za období 1990-1996 tempo propadu HDP v průměru za rok činil 13 %, pak v roce 1997 –

pouze 3,2 %. V letech 1998-2000 byl opět zaznamenán pokles ukazatele, ale ekonomická situace se stabilizovala. Zpomalil tempo poklesu ukazatelů průmyslové výroby: v roce 1995 byl pokles činil 11,5 %, v roce 1996 -5,1 %, v roce 1999 - stabilizace a růst. Výrazně poklesla inflace: v roce 1994 to bylo 500%, 1996-40, 1997-2%. V září 1996 zavedena národní měna hřivny, která zůstává poměrně stabilní, a to zejména v roce 2000. Zvýšily se objemy investic, stabilizovala finanční systém, několik vzrostly příjmy v centrální rozpočet, zvýšil obchodní obrat.

Graf 4 HDP Ukrajiny v mld USD 2001-2010

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Ukrstatu

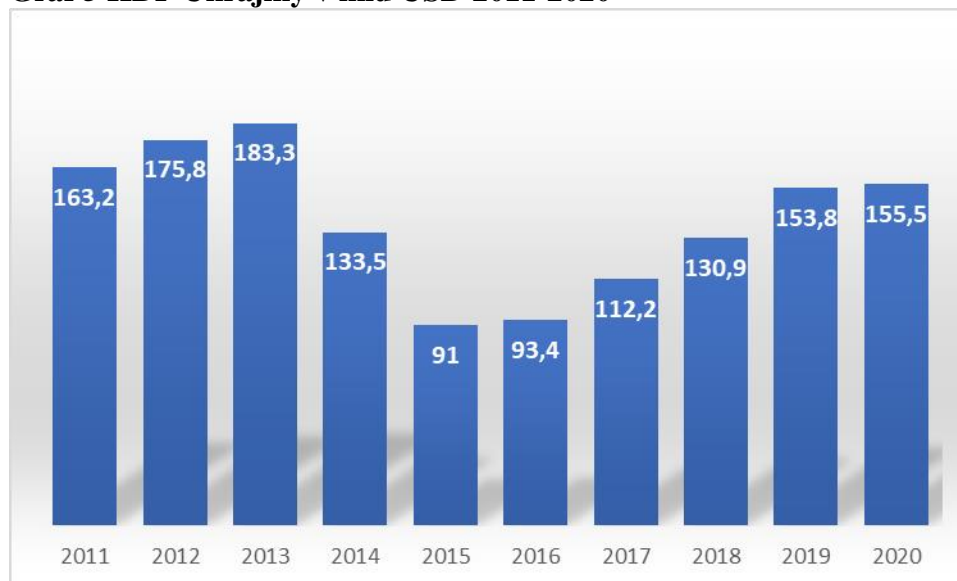
V roce 1999 poprvé za poslední desetiletí jasně označíme známky ekonomické stabilizace a od roku 2000 růst. V letech 2001-2005 byl růst oficiálního HDP nejvyšší mezi zeměmi sovětského svazu. Například v grafu 4 možno vidět že v roce 2002 HDP za celý rok bylo 42,4 miliardu USD a v roce 2004 zvětšilo do 64,8 miliardu dolaru. Pozitivní posuny byly způsobeny vážený fiskální a měnovou politikou, rozšíření domácí poptávky a trhu, spolu s podpůrnou vnější podmínek (vysoké ceny kovů a výrobků z oceli). V letech 2000-2001 díky činnosti vlády Juščenko podařilo překonat dluh státu vůči důchodcům, začal pomalý růst velikosti důchodů. Na tomto základě došlo ke zvýšení životní úrovně obyvatel, zejména v hlavním městě a velkých městech. Statistiky naznačují, že v roce 2003 byla schválena nová kvalita růstu spojená s expanzí domácího trhu a začátkem intenzivní obnovy hlavních výrobních fondů, hmatatelným růstem investiční poptávky. K zahraniční investici přispělo i to, že od roku 1999 začala peněžní privatizace. Do roku 2004 byla privatizována většina atraktivních podniků pro podnikání. V zemi vznikla silná finanční a

průmyslová (oligarchická) skupina Achmetov, Kolomojskij, Pinčuk, Firtaš. A to také podporuje ekonomický růst země.

Posílila pozici ukrajinské ekonomiky na světovém trhu; stala se jednou z nejotevřenějších v postsovětském prostoru. Vytvořila stabilní trend ke zvýšení ukrajinského vývozu, což také charakterizuje poměrně vysokou úroveň konkurenceschopnosti příslušných odvětví výroby. V letech 2000-2004 se objem exportu téměř zdvojnásobil. Zůstalo pozitivní saldo zahraničního obchodu. Devizové rezervy vzrostly na 9,9 miliardy dolarů. USA.

Růst nominálního HDP oproti roku 2004 byl do jisté míry zajištěn zvýšením fiskálního zatížení daňových poplatníků. Ve struktuře HDP vzrostl podíl čistých daní z potravin o 2,8 procenta. HDP v roce 2005 bylo 86,1 miliardu USD. Hrubý domácí produkt vzrostl v roce 2007 o 35 mld. dolaru oproti roku 2006. Velmi silný vliv na rozvoj HDP v roce 2008–2009 měla celosvětová krize. Hlavní vnější faktory ovlivnily vznik krizových jevů: celosvětový pokles poptávky po hutních výrobcích více než 2krát vedl k výraznému poklesu ceny. Díky tomu se výrazně snížil podíl exportu. Hlavní vnitřní faktory byla informace o snížení spolehlivosti vkladů v Prominvestbank, což vedlo k prudkému odlivu vkladů v něm. Paralelně začal růst odliv finančních prostředků (předčasné výběry vkladů) a v jiných bankách. Objem odlivu dosáhl 6-7 miliard amerických dolarů za týden, po kterém národní banka svým rozhodnutím omezila předčasné výběry vkladů a poskytování úvěrů. To bylo provedeno, aby se zabránilo krizi likvidity bank a jejich bankrotu. Rok 2009 byl pro Ukrajinu nejnejpříjemnějším rokem. Pokles HDP činil 15 % oproti roku 2008-m, zejména na grafu 4 je vidět že HDP za rok 2009 činil 117,1, a to je skutečný – 85% ve srovnání s rokem 2008. To byl nejhorší výsledek ze všech evropských zemí. V roce 2010 se HDP zvýšil o 4,2 % oproti roku 2009 činil 136 mld. dolaru.

Graf 5 HDP Ukrajiny v mld USD 2011-2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Ukrstatu

Při zkoumání grafu 5, toto časové období lze rozdělit na dvě části. 2011-2014 toto období vývoje Ukrajina se zotavuje z krize a úzce spolupracuje s Ruskem, v tomto období je počet exportu do Ruska větší než se zeměmi Evropské unie. Ukrajinských expertů přibývá do roku 2012, dosáhl maximální hodnoty 64 milionů dolarů. A od roku 2013 došlo k negativnímu trendu.

Ale od roku 2014 Ukrajina zcela změnila svůj hospodářský rozvoj. Kvůli změně režimu došlo v roce 2013, která vedla k válce na území Lugansko a Donecko a konflikt s Ruskem, který si zvolil u Ukrajiny, krymský poloostrov, a založil na území Lugan a Doněck dva nejsou zachyceny republiky LNR a DNR. To přimělo Ukrajinu vzdát se spolupráce s Ruskem a posílit spolupráci s Evropskou unií. V tomto přechodném období byla ukrajinská ekonomika v krizi, a proto na grafu od roku 2014 můžete vidět pokles HDP.

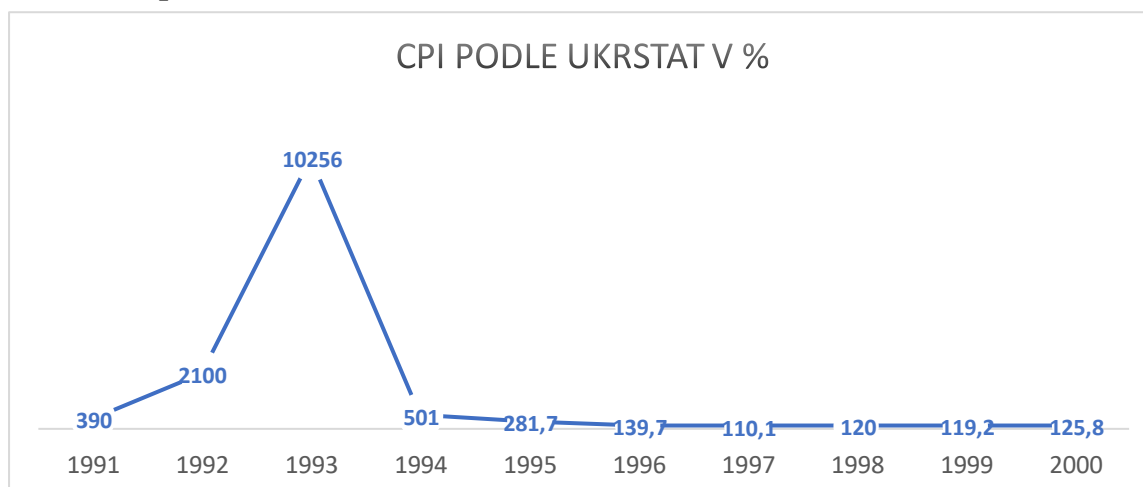
Jednou z největších změn v tomto období bylo hledání nových trhů pro vývoz ukrajinského zboží. Struktura zahraničního obchodu Ukrajiny změnilo do rok 2014 na straně EU, protože až do letošního roku nejvyšší prioritou pro ukrajinskou ekonomiku bylo obchodování se zeměmi sovětského svazu. Proti v posledních šesti letech zahraniční oběhu zboží a služeb se zeměmi sovětského svazu snížil více než dvakrát a objem obchodu se zeměmi EU podstatně zvýšily a v roce 2018 činily 53,6 miliardy dolaru. V roce 2019 se ekonomické vztahy se zeměmi Evropy dále prohlubují. Díky podepsání Dohody o přidružení s EU část omezení v obchodu mezi Ukrajinou a evropskou Unií byl odstraněn: v EU směřuje více než 42% ukrajinského ex-portu, ale s EU se Ukrajina dostane více než 43% celkově století dovozu. Po podpisu asociační dohody je Evropská unie již několik let

po sobě pro Ukrajinu partnerem numer 1. Hlavní nevýhodou spolupráce s Evropskou unií je logistika. Značná vzdálenost mezi zeměmi negativně ovlivňuje obrat mezi nimi. Každý další kilometr vzdálenosti je provázena poklesem obratu o 0,7%, což je způsobeno dodatečnými náklady na přepravu zboží, značné jazykové, kulturní rozdíly. V letech 2010-2017 se tak podíl průmyslu snížil ze 43,2% na 39,2%. Pro srovnání, ve stejném období se podíl zemědělství, lesnictví a rybářství zvýšil ze 7,9% na 13%.

Na grafu 5 je vidět, že od roku 2017 se HDP Ukrajiny začal stabilizovat, ale od roku 2019 do roku 2021 opět začal pokles. Příčinou krize je epidemie koronaviru. Během této doby pandemie významně ovlivnila trendy ve vývoji světové ekonomiky, aniž by opustila jednu zemi. Za prvé, je to spojeno s pevnými ve karanténu, které zavedly vlády mnoha zemí: uzavření obchodně-zábavní centra, zákaz navštívit všechny akce, omezení v pohybu jak v tuzemsku, tak při překračování jeho hranic, omezování výroby (z důvodu stanovení limitů současného pobytu zaměstnanců v jedné místnosti) a podobně. Jednotlivé společnosti převedly své zaměstnance do režimu práce "doma", jiní jsou nuceni posílat své zaměstnance na dovolenou. Ukrajinská ekonomika je závislá na poptávce po vývozních produktech, které v globální krizi klesá. To zase vede k nedostatečnému objemu devizových rezerv, k poklesu pracovních míst a tím k úplnému zpomalení ekonomiky. V podmínkách dalšího šíření COVID-19 na Ukrajině, stejně jako ve světě jako celku, bylo pozorovat zpomalení objemu výstavby, snížení opravy silnic, exportu a importu produkce, velmi silně zasažen sektor služeb.

4.2.2 Inflace

Graf 6 CPI podle Ukrstatu v % 1991-2000

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Ukrstatu

Jak ukazují údaje v grafu 6, inflační procesy v průběhu 1991-1993 dostal na Ukrajině nejvyšší tempo. Rychlé prohlubování od skryté inflace do hyperinflace v průběhu let 1991-1993, bylo způsobeno, na jedné straně, je velmi neuspokojivý strukturou výroby, jeho nízká efektivita, pokles tempa růstu, a pak absolutních objemů výroby, ale na druhé straně — nahromadění schodků státního rozpočtu s poklesem příjmů z příjmů a pojistným na stejné úrovni, nebo k růstu veřejných výdajů.

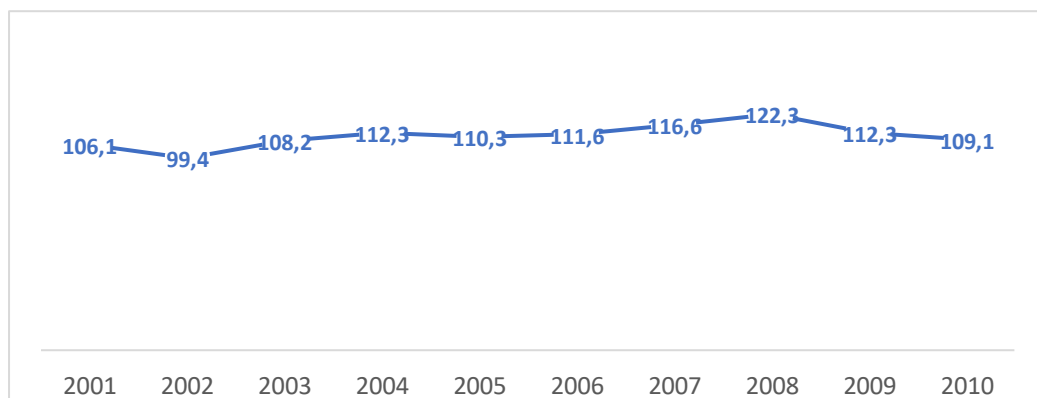
Také velmi důležitou podmínkou hyperinflace je reformy po liberalizace cen, které byly provedeny v té období. Liberalizace cen na Ukrajině byla úvodní důležitou součástí reformem, ceny na Ukrajině byly před začátkem roku 1992 výrazně liberalizovány a později pokračovala jejich postupná liberalizace. Je však také všeobecně uznávaným faktem, že liberalizace cen na Ukrajině byla způsobena ruskou hospodářskou politikou a chyby v ukrajinské hospodářské politice vedly k nejhorší hyperinflaci v regionu. V roce 1992 byly podniky, které vyráběly spotřební zboží kromě výrobků, bez přímého zásahu vlády. Regulované ceny, i když nebyly zajištěny centrálními orgány, byly přímo ovlivněny vládou. Energie, veřejné služby, doprava a základní produkty byly těmi spotřebními komoditami, jejichž ceny zůstaly pod kontrolou státu. V říjnu 1994 byla většina pákového efektu přímé kontroly cen odstraněna, nicméně subjekty kontroly cen zůstaly zboží, jako jsou: chléb, veřejné služby, veřejná doprava. Je také třeba poznamenat, že od roku 1993 regulované ceny pravidelně zvyšovaly, aby se přiblížily tržním cenám těchto produktů. V důsledku liberalizace cen by samozřejmě měla vzniknout inflace. Odhaduje se, že před liberalizací cen, Ukrajina měla "skryté" inflace kolem 390% v roce 1991. Po liberalizaci

cen se však v roce 1992 zvýšily na 2,100%. Odtud nejdůležitější diskuse na Ukrajině relativně hospodářské politiky byly zaměřeny na řešení problému, jak izolovat Ukrajinu od inflace v Rusku a zavést nezávislou ukrajinskou měnu. Protože ukrajinská měnová politika byla velmi závislá na měnové politiky ruská. Počátkem roku 1992 byl zaveden „korbovanec“ jako svůj vlastní "přechodný" kupon, ale přesto v zemi vznikla hyperinflace.

Do konce roku 1993, kdy se ceny každý měsíc zdvojnásobily, bylo jasné, že inflace na Ukrajině v žádném případě nemůže být obviňována z Ruska. Na grafu 6 je vidět že, od roku 1992 do 1993, ceny na Ukrajině vzrostly o 10, 200 %. V Rusku za stejné období inflace klesla na 840 %. příčiny takové hyperinflace vidí ve zvyšování cen zboží a služeb, které byly pod kontrolou vlády. deregulace státem kontrolovaných cen bez řádné přípravy k tomuto zahájila inflační spirála: monopol, rozpočtové schodky, nekontrolovatelné příjmy peněžní zásoby a iracionální měnová politika přispěla k inflační spirále. Druhou příčinou hyperinflace byla měnové emise. Nové peníze „korbovance“ chyběla důvěra, což je jeden z nejdůležitějších rysů, které musí mít peníze.

16 září 1996 na Ukrajině byla provedena měnová reforma: zavedena v celkovém obratu jednotná národní jednotka-hřivna. Hlavním předpokladem zavedení hřivny je do jisté míry úspěšné provádění restriktivní měnové politiky, což vede ke snížení míry inflace. Pokud v roce 1994 úroveň maloobchodních cen vzrostla 5krát, pak v roce 1995 pouze 2,8 krát. V roce 1996, "v předvečer reformy", míra inflace byla 139,7 % a v 1997 110,1%. Ale v roce 1998 přes krize v Rusku zpět začala stoupat. Což opět prokázalo obrovskou závislost ukrajinského ekonomického systému na zahraničních dodávkách, zejména ruských energetických zdrojích.

Graf 7 CPI podle Ukrstatu v % 2001-2010

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Ukrstatu

Hospodářský růst 2000-2002 byl doprovázen proticyklickým poklesem peněžní zásoby a deinflace. Inflace na Ukrajině v roce 2004 činila 112,3 procenta. Na podzim roku 2004 cenová a měnová stabilita na ukrajinské hospodářství byl zmařen současným použitím expanzní fiskální a měnové politiky na ekonomiku, která byla a bez toho "přehřáté" v důsledku zvýšené poptávky po výrobcích chemického průmyslu. Inflace na Ukrajině na konci 2005 neměla překročit 110,3 % a bylo nižší, než v roce 2004, kdy růst cen dosáhl 112,3%. V roce 2006 přibližně stejná s rokem 2005. To bylo dosaženo pomoci správné monetárně politice státu, a ještě několika faktorů. Za hlavní mezi nimi považuje korelaci mezi zpomalením tempa ekonomiky a růstem cen. Druhým důvodem nízké inflace je nárůst dovozu. Zpomalení hospodářského růstu je kompenzováno dovozem. Nominální příjmy obyvatelstva v roce 2006 rostou ještě rychleji než v roce 2007, inflace je nižší, protože zpeněžitelnou nabídka roste na úkor dovozu. V březnu až dubnu se prudce zvýšil sklon obyvatelstva k úsporám. Obyvatelstvo pojistil rizika především kvůli transformaci hřívný vkladů v cizí měně. V dubnu se navíc zvýšily vklady právnických osob, což znamená, že tlak na spotřebitelské ceny byl menší. Rostoucí poptávka po penězích pro úspory byla silnějším trendem než rostoucí poptávka po penězích pro komoditní transakce. Taková poptávka nemá téměř žádný vliv na ceny.

Celkový růst cen ovlivnilo zdražení pohonných hmot. Většina ropy, která se zpracovává na Ukrajině, pochází z Ruské federace. Ruské ropa zdražuje před rokem Ukrajinská rafinerie koupil ropu v Rusku za cenu 180,7\$ / barel, nyní-na 223, 9\$ / barel. Zejména významný nárůst indexu je patrný v době krize 2008-2009 let: 25, 2%

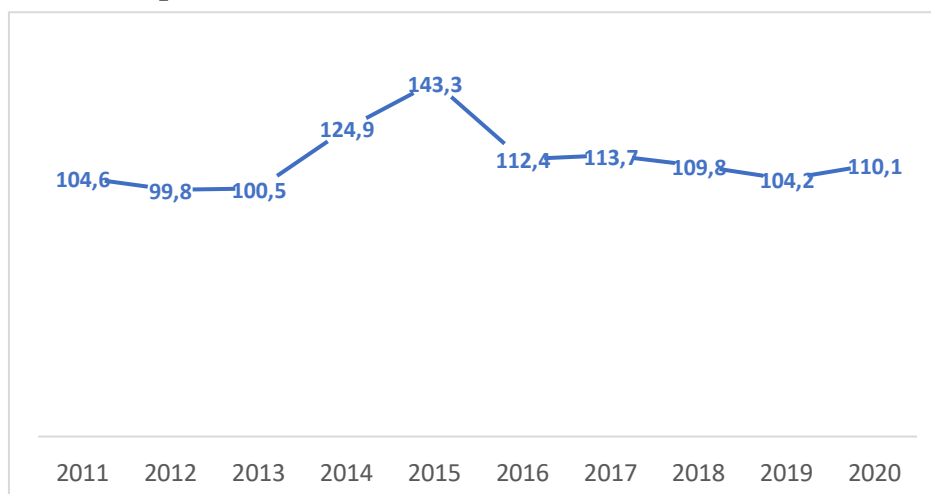
Zvýšení příjmů obyvatelstva a rozšíření domácí poptávky je dalším faktorem zrychlení inflace. Od začátku roku domácí poptávka na Ukrajině se zvýšil o 30%. Rychlý růst

spotřeby v ukrajinských rodinách je pozorován od roku 2004 - příjmy obyvatelstva se zvyšují o 25-30% ročně. Nabídka nemá čas uspokojit rostoucí poptávku: příjmy obyvatelstva rostou a produktivita práce zůstává nízká.

Od začátku krize v roce 2008 se hřivna vůči americkému dolaru oslabila o více než 60 % a měnová politika neměla jasně definovaný dlouhodobý cíl, a proto byla vnímána jako nepředvídatelná a nejistá. Měkká fiskální politika je považována proto za jeden z důležitých destabilizujících a inflačních faktorů v době krize. Růst mezd výrazně převýšil růst produktivity práce, což navíc výrazně zvýšilo inflační tlaky a zhoršilo cenovou konkurenceschopnost ekonomiky.

V roce 2010 se ekonomika a bankovní systém dostala z akutní fáze krize do fáze po krizového vývoje. Makroekonomických cílů pro rok 2010 bylo dosaženo. HDP vzrostl (3,8% tempo růstu podle údajů Světové banky), inflace byla nižší než 10 %. Devizové a měnové trhy byly stabilní. Úvěry reálnému sektoru ekonomiky se postupně obnovují a začínají se přeorientovávat na národní měnu, což by mělo pomoci snížit závislosti ekonomiky na kolísání kurzu dolaru. Důvěra v banky se začala vracet a kapitál bank začal růst. Množství špatných půjček se začalo snižovat. V roce 2010 index spotřebitelských cen poklesl na úroveň 109,1 %, ale inflace cen na některé důležité skupiny výrobků byla vyšší: např. na potraviny 110,6 %. Důvodem byla stále přítomná nerovnováha v ekonomice, financích a řízení. V důsledku toho zůstávají v budoucnu významná rizika opakování krizí.

Graf 8 CPI podle Ukrstatu v % 2011-2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Ukrstatu

Na grafu 8 je ukázáno že, od roku 2011 do roku 2013 se vláda snažila normalizovat a stabilizovat ekonomiku. V tomto období dochází k výraznému poklesu průmyslové

produkce kvůli nákladům na suroviny a vyšším tarifům na plyn než v předchozích letech, produkce průmyslového zboží začala klesat. Stojí za povšimnutí, že závislost Ukrajiny na dovozu ruského plynu a ropy velmi závisí na cenách a inflaci za celou dobu nezávislosti Ukrajiny. Od roku 2011 bylo možné pozorovat deflaci. Tak v roce 2012 to bylo 99,8 to je o 5 procent méně než v roce 2011. Od roku 2014 se ale kvůli zhoršeným vztahům s Ruskem zvedají ceny dovozu, a hlavně silné zdražení plynu a ropy. V roce 2014–2015 uskuteční růst cen na jednotlivé kategorie zboží, které bylo vyprovokované růstu příjmů obyvatelstva, zvyšující se úroveň poptávky pod vlivem tehdejší situace, a to jak v ekonomice, tak ve společnosti, která zase vznikla pod vlivem vojensko-politické situace té doby. Takovým zbožím bývalo obvykle zboží základní potřeby (sůl, sirky, základní potraviny) a ceny za ně po krátké době růstu nebo poněkud klesaly nebo se vůbec vracely ke své předchozí hodnotě.

Proto byli nuceni zvýšit ceny hotových výrobků s cílem zajistit náhradu vzniklých nákladů a dosáhnout přijatelné úrovně zisku. Tento růst výdajů byl způsoben rostoucími náklady na dovážené zdroje v důsledku devalvace domácí měnové jednotky. A protože naše hospodářství je možné charakterizovat jako poměrně zaleží na importu (energií, moderní vybavení, technologie), pak téměř všechny výrobky domácí produkce se zvýšily náklady na výrobu. Současně se automaticky zvýšil o 2 až 3 krát (náklady a všechny dovážené zboží. Proto, v souladu s grafem 8 výše, můžeme pozorovat prudký nárůst inflace v roce 2014 a její růst k úrovni roku je 124,9 %. V roce 2015 byla nejvyšší inflace za období 2011–2021 let s ukazatelem 143,3 %, což bylo více na 18,3 p. p. k úrovni inflace v roce 2014. Pokud se mluví o roce 2019 to můžeme pozorovat zpomalení inflace na 104,1 % že o 5,7 p. p. méně ročního indexu roce 2018, přitom podle Národní banky Ukrajiny inflace v roce 2019 činil 6,3 %, nebo 3,5 p. p. méně ukazatelů předchozího roku. Tímto způsobem, prostudovav údaje z grafu 8 je třeba poznamenat, že v průběhu posledních šesti let se naše ekonomika jako celek a společnost zejména čelila značným růstem cen v roce 2014–2015 pak postupným oživením finanční a platební bilance v následující čtyři roky.

V letech 2020 a 2021 lze na grafu vidět zvýšení inflace v důsledku globální krize způsobené epidemií COVID-19. Ale škody z krize byly mnohem menší než v době krize v roce 2008. Příčinou jsou implementovány Vládou a NBU opatření zaměřených na zmírnění negativních dopadů vlivu pandemie COVID-19 prostřednictvím podpory obyvatelstva a podnikání, rychlá adaptace na jednotlivé sektory ekonomiky na okraj v podmínkách sociální omezení, zachování stability finančního sektoru na rozdíl od předchozích krizí,

výstup, i přes omezené poptávce na konci roku inflace je 5%, což odpovídá inflační predikce NBU.

4.2.3 Platební balance

Tabulka 1 Statistika státního rozpočtu Ukrajiny, 1991-2000, mld. UAH

Rok	Příjmy	Výdaje	Schodek (-) / Přebytek (+)
	mld. karbovanců		
1992	1227,5	1919,7	-692,2
1993	49621,8	57248,7	-7626,9
1994	523092,6	630647	-107554,4
	mld. hřiven		
1995	20,7	24,3	-3,6
1996	30,2	34,2	-4
1997	28,1	34,3	-6,2
1998	28,9	31,2	-2,3
1999	32,9	34,8	-1,9
2000	42,1	48,1	1

Zdroj: MinFin, 2022

Jako uvedeno na tabulce 1 od roku 1991 do roku 2000 je v rozpočtu deficit peněz. Stát měl velké dluhy vůči vlastním občanům. Teprve s přechodem na národní měnu „hřivny“ a privatizace v letech 1995-2000 začal stát platit své dluhy a snižovat rozpočtový deficit. Ukrajina se stala členem MMF v roce 1992. V letech 1994-1995 spolupráce zakládala na půjčky pro systémové transformace, v jehož rámci získala Ukrajina 763,1 milionu dolarů na podporu, velká část peněz klesala na reformě ukrajinské systému a také taková velká půjčka byla přijata kvůli silné inflaci v zemi. V 1996-1998 roce Ukrajina získala půjčky od MMF v celkové výši 1 935 milionů USD. Hlavním cílem těchto půjček byla podpora kurzu národní měny „hřivny“ a financování deficitu platební bilance Ukrajiny.

V roce 1995 Národní banka Ukrajiny se definitivně vzdal praktiky přímo podniky a přestal přidělovat prostředky komerčním finančním institucím pomoci v získání zvýhodněných úvěrů. Byly zahájeny cílené aukce úvěrů na prodej úvěrů bankám, které půjčují podnikům, které potřebují státní pomoc. Snížil se objem úvěrů a snížil se počet podniků, které dostaly státní pomoc. Rozpočtový deficit byl v roce 1995 snížen na 6,6.

Ke vzniku nové národní měny pouze v roce 1998 deficit se podařilo snížit až na úroveň 2,2% a v roce 2000 snížilo do úrovně 0,6 procenta.

Tabulka 2 Statistika státního rozpočtu Ukrajiny, 2001-2010, mld. UAH

Rok	Příjmy	Výdaje	Úvěry	Schodek (-) / Přebytek (+)
2001	54,9	55,5	0,1	-1,9
2002	61,9	60,3	-0,2	1
2003	75,3	75,8	0,4	-0,6
2004	91,5	101,4	1,1	1,6
2005	134,2	141,7	0,3	-7,8
2006	171,8	175,3	0,2	-3,8
2007	219,9	226,1	1,6	-7,7
2008	297,9	309,2	2,8	-14,1
2009	273	307,4	3,8	-37,3
2010	314,5	377,8	1,3	-54,7

Zdroj: MinFin, 2022

Od roku 2001 do roku 2002 se ekonomika zcela stabilizovala a poprvé za deset let byl rozpočet pozitivní a stát dokonce začal splácet úvěry, které čerpal z evropských zemí. Důvodem bylo správné využívání investic k provádění měnové reformy, privatizace a podpory podnikání.

Úvěrové zdroje byly využívány především ke spotřebě. To bylo usnadněno od roku 2005 významné rozšíření přítomnosti zahraničních bank v bankovním systému Ukrajiny, který díky spotřebitelskému úvěru to podpořilo růst dovozu. Zájem zahraničních bank a zahraničních investorů na ukrajinském trhu v tomto období může být spojen s prohlášením dokončení přechodu Ukrajiny na tržní ekonomiku v roce 2005. Zrychlení externích půjček v letech 2005-2008 pro financování domácí spotřeby spolu s významným nárůstem úvěrů domácností a odpovídající zvýšení cizí měny

nerovnováha mezi makroekonomickými subjekty se stala jedním z hlavních faktorů krize na Ukrajině. S nástupem krize ve 4. ve čtvrtém čtvrtletí roku 2008 se růst zahraničního dluhu zrychlil veřejný sektor. Díky silnějšímu poklesu dovozu než vývozu se Ukrajině podařilo mírně zlepšit platební situaci v roce 2009, ale současně byla nucena sednout na „úvěrovou jehlu“

Tabulka 3 Statistika státního rozpočtu Ukrajiny, 2011-2021, mld. UAH

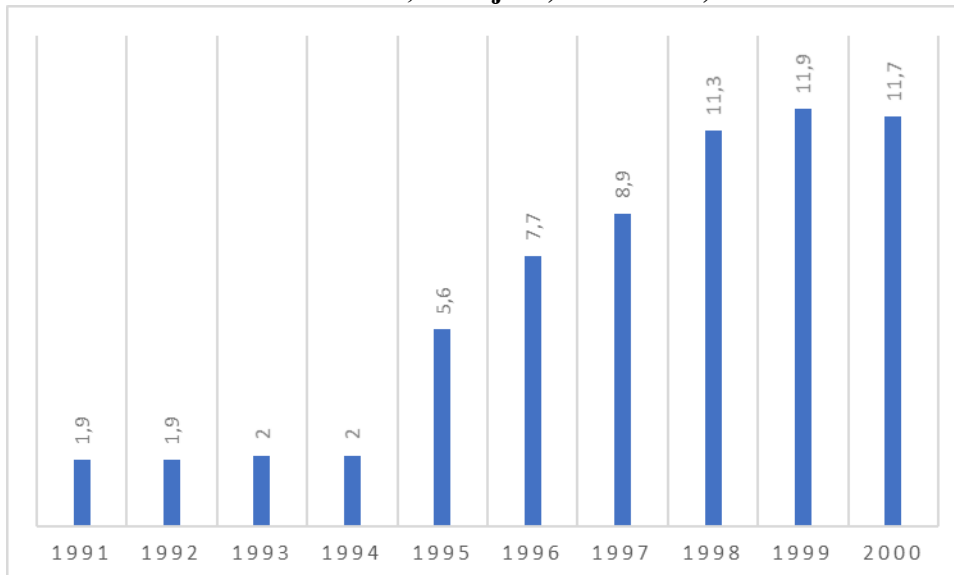
Rok	Příjmy	Výdaje	Úvěry	Schodek (-) / Přebytek (+)
2011	398,6	416,9	4,6	-23,1
2012	445,5	492,5	3,9	-50,8
2013	442,8	505,8	0,5	-63,6
2014	456,1	523,1	5	-72,0
2015	653,0	679,9	3,1	-30,9
2016	782,9	835,8	1,8	-54,8
2017	1017	1057	2,1	-42,1
2018	1184,3	1250,2	1,9	-67,8
2019	1289,8	1372,4	4,8	-87,3

Zdroj: MinFin, 2022

V souvislosti s hospodářskou krizí v roce 2008 a důsledky z ní ovlivnil vývoj HDP a zvýšení deficitu státního rozpočtu. V roce 2011 byl schodek 23,1 miliardy dolarů, v roce 2014 se kvůli politické nestabilitě v zemi, ale i Válce a nelegálnímu vracení Krymu zvýšil o 72 miliard dolarů. To vedlo k ještě větším úvěrům z EU. V následujících letech se schodek snížil na 30,9 miliardy dolarů v roce 2015. Poté deficit opět začal růst, hlavně díky růstu výdajů, a v roce 2019 činil 87,3 miliardy dolarů. V roce 2020 schodek rozpočtu opět vzrostl kvůli epidemii Covid-19. Statistiky jsou uvedeny v tabulce 3.

4.2.4 Nezaměstnanost

Graf 9 Míra nezaměstnanosti, Ukrajina, 1991-2000, %

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky, 2022

Začátek vzniku vnitřního trhu práce na nezávislé Ukrajině je spojena s přijetím zákona o zaměstnanosti na Ukrajině v roce 1991. Podle tohoto zákona, stát odmítá monopolní právo na umístění a zajištění absolutní zaměstnanosti a vzala na sebe závazek provést materiální a sociální podporu pracovníků, kteří ztratili zaměstnání a oficiálně kteří získali status nezaměstnaných. Zákon stanovil všechny záruky, které stát poskytoval všem osobám v produktivním věku. Zde byly identifikovány hlavní úkoly státní služby zaměstnanosti a příslušných ministerstev při regulaci trhu práce, podporu zaměstnanosti a překonání nezaměstnanosti.

V tomto období na Ukrajině byly vytvořeny a základní prvky infrastruktury trhu práce. Proces formování národního trhu práce však probíhal poměrně pomalu a rozporupně. Problémy transformace administrativně-plánovací řízení na nové tržní podmínky, nevýhody privatizace, pokus o určité části společnosti omezovat tržní transformace. Z těchto a dalších důvodů míra nezaměstnanosti na Ukrajině rostla. V roce 1995 míra nezaměstnanosti na Ukrajině činil 5,6 % ekonomicky aktivní populace, a v roce 2000 10,7%.

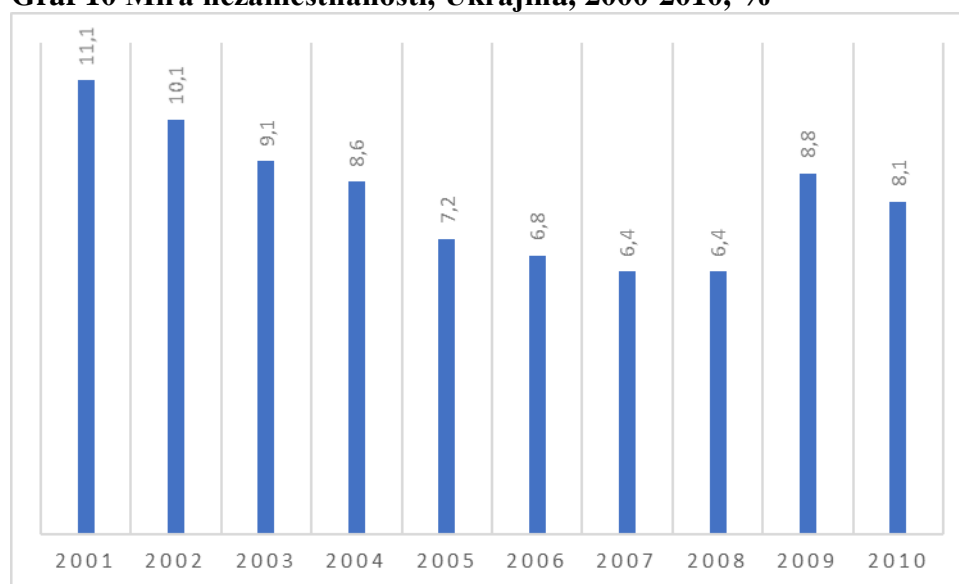
V uvedeném období se v ukrajinské ekonomice nashromáždil i značný potenciál skryté nezaměstnanosti. Jedním z rysů zaměstnanosti v ekonomice Ukrajiny v přechodném

období na trh byl rozvoj neformálního a nelegálního trhu práce. Patří sem část populace, která byla neoficiálně obsazena obchodováním na trzích s věcmi, osobami, které se podílely na nelegálním podnikání a zločineckých strukturách. Existovalo také mnoho druhů činnosti, poradenské služby, opravy domů a automobilů, výstavba soukromé obytné a rekreační domy, služby, právníci, lékaři, lektory a podobně, které jsou prováděny bez jakékoliv registrace a měli poměrně značný rozsah. To vše dohromady však zajišťovalo zaměstnanost mnoha set tisíc lidí.

V přechodném období trh práce na Ukrajině potřeboval kvalifikovanou státní regulaci. Tato regulace byla prováděna sítí speciálních státních institucí, které udržují přijatelnou úroveň zaměstnanosti, zvyšují mobilitu pracovní síly, vytvářejí nová pracovní místa a podobně. Jedním z hlavních ukazatelů charakterizujících míru státní regulace trhu práce bylo procento HDP, které bylo vynaloženo na provádění programů takové regulace. Ale na Ukrajině v letech 1992-2000. objem těchto výdajů se pohyboval pouze od 0,3 do 0,6% HDP. Financování aktivit politiky zaměstnanosti byla z prostředků Státního fondu na podporu zaměstnanosti.

Nedostatečné zůstalo i množství tohoto druhu aktivních programů státní politiky zaměstnanosti jako zvyšování kvalifikace a rekvalifikace lidských zdrojů. Na Ukrajině je podíl osob, kteří se účastní v těchto programech za 1993-1995 letech se rozrostla do celkového počtu nezaměstnaných obyvatel z 3,6% na 10,5%, ale již v průběhu 1996-1998 letech klesla na 5,2%. V důsledku toho došlo k výraznému zhoršení situace ve všech oblastech systému odborného vzdělávání.

Graf 10 Míra nezaměstnanosti, Ukrajina, 2000-2010, %

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky, 2022

V letech 2001-2002 lze na grafu 9 vidět pokles počtu nezaměstnaných. Důvodem je reformy prováděné vládou Kučmy, přechod k nové měně гриве a průběhem privatizace, které vedly k rozvoji podnikání na Ukrajině a přilákání zahraničního kapitálu. Důvodem bylo vytváření nových pracovních míst, což vedlo ke zvýšení blahobytu občanů a snížení nezaměstnanosti.

Po letech 2004-2008 došlo k snížení úrovně zaměstnanosti v roce 2004 až 8,6% v roce 2008 bylo 6,4%, v roce 2009 v důsledku negativního vlivu finanční a ekonomické krize dochází k zvýšení indexu do práva 8,8%, v roce 2010 – mírný pokles na 8,1%.

Podle údajů Státního výboru pro statistiku na Ukrajině, od roku 2004 až do roku 2007 míra nezaměstnanosti postupně zmenšuje, takže pokud v roce 2004 míra nezaměstnanosti populace v produktivním věku činil 8,6%, v roce 2007 – 6,4%. Od roku 2008, v důsledku negativního vlivu finančně-ekonomické krize na stav trhu práce intenzivnější procesy uvolňování zaměstnanců v důsledku snížení objemu výroby, především v metalurgickém a chemickém průmyslu, stavebnictví, množství poskytování služeb ve finančním sektoru, v jiných oblastech ekonomiky. Mezi zaměstnaných obyvatel ve věku 15-70 let každý pátý pracoval v zemědělství nebo průmyslu, každý šestý – obchod; opravy vozidel, výrobků pro domácnost a předměty osobní potřeby. Největší nárůst zaměstnaných obyvatel byl zaznamenán v obchodu, poskytování veřejných a individuálních služeb; činností v oblasti kultury a sportu a veřejná správa.

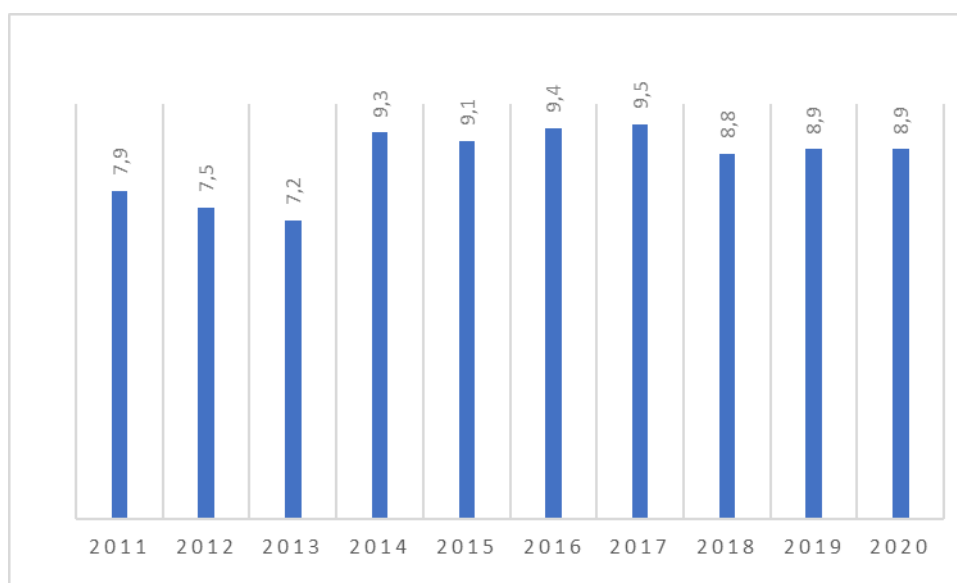
Krizový stav ekonomiky způsobuje změny v průmyslové struktuře zaměstnanosti.

Současná ekonomická krize na Ukrajině způsobila absolutní a relativní snížení zaměstnanosti. Takže míra nezaměstnanosti v roce 2008 se zůstala stejnou na 6,4% proti úrovni roku 2007.

V průběhu roku 2009 po analýze na grafu 9 došlo k postupné stabilizaci trhu práce, která byla charakterizována poklesem míry registrované nezaměstnanosti, poklesem zatížení volných pracovních míst. V roce 2010 se situace na trhu práce začíná poněkud stabilizovat. Ale poptávka po pracovní síle zůstala na nízké úrovni kvůli nízké ekonomické aktivitě. Stejně tak na práci podniků na Ukrajině velmi silně ovlivňuje ceny energetických zdrojů, které Ukrajina poskytuje Rusku. A jedním z důvodů stabilizace ekonomiky v letech 2009-2010 je právě snížení cen plynu a ropy, což vedlo ke snížení nákladů podniků a půl miliardy ovlivnilo trh práce. Bylo však mnoho dalších problémů, které zpomalily hospodářské oživení

Takovou příčinou byla vysoký daňový tlak a nízké mzdy, které způsobily masivní stínový trh práce. V době finanční a ekonomické krize získala stínová ekonomika totální charakter. Podle odhadů Ministerstva hospodářství na Ukrajině, úroveň stínové ekonomiky v letech 2009 dosáhl 36% a poprvé za posledních letech překročily prahové hodnoty (ne více než 30% HDP). Podle odhadů Světové banky, Ukrajina má největší neformální sektor, který je vyšší než 50% oficiálního HDP. Přibližně v takovém rozsahu se měří stínová zaměstnanost. Nejčastější je neformální zaměstnanost v zemědělství (více než 70%), obchodu, stavebnictví, služeb opravy a veřejné stravování.

Graf 11 Míra nezaměstnanosti, Ukrajina, 2011-2020, %

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Světové banky, 2022

Od roku 2011 do roku 2013 úřady obnovují ekonomiku země po krizi. Podporuje podnikání a vytváří nová pracovní místa. Existují však faktory, které již od roku 2011 začínají negativně ovlivňovat trh práce na Ukrajině a které se projevují v roce 2013.

Jednou z příčin poklesu zaměstnanosti je způsoben jednak poklesem objemu průmyslové výroby.

Za druhé, rozšíření práva týkající režimy práce a pracovní doby jsou v podmínkách růstu životních nákladů a odstranění omezení na velikost mezd, což vede k uvolňování určité části pracujících. A to je příčinou, že v roce 2013 došlo ke zvýšení zaměstnanosti ve všech odvětvích s následným prudkým poklesem v roce 2014. Graf 10 ukazuje, že v roce 2015 nezaměstnanost výrazně vzrostla na 9,1% a v 2016 9,4%

Kabinet Ministrů Ukrajiny v Dekretu № 404 "O schválení prognózy hospodářského a sociálního rozvoje Ukrajiny v roce 2015 a hlavních makroekonomických ukazatelů hospodářského a sociálního rozvoje Ukrajiny v 2016 a 2017 letech" který předpovídal míra nezaměstnanosti na Ukrajině v roce 2015 na optimistickými prognózy na úrovni 9,8%, za pesimistickými na 10,2% mezi ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Dynamiku nezaměstnanosti na Ukrajině ovlivnila pořádání ATO na východě země, a také drastické změny v zahraniční politice, které jsou spojeny s přeorientování výroby produktů pro RF do zemí EU a dalších zemí světa. Tyto události přirozeně negativně ovlivnily trh práce. Důvodem nehotového ovlivnění můžeme přičíst nízké konkurenceschopnosti ukrajinské ekonomiky oproti země evropské unie, neefektivní účasti na procesech regionální ekonomické integrace, slabé státní obraně domácího trhu.

Také základním charakteristickým rysem národního trhu práce za období 2010-2017 let je výrazný pokles počtu ekonomicky aktivní populace ve věku 15-70 let, v souladu s 20 894,1 tisíc osob až 17 854,4 tisíc tváří. Většina nezaměstnaných občanů z venkova si kvůli nedostatku pracovních míst nemůže najít práci. Mezi nezaměstnanými mladými převažují ženy. To vede k odlivu pracovních sil na západní trh práce. Protože tam je poptávka po pracovní síle s vyššími výdělky. To vede k emigraci ukrajinského obyvatelstva nebo sezónní emigraci, když lidé přicházejí na Sezónní práce, například v zemědělství. Je také jedním z důvodů snížení počtu mladý pracovní síly je migrace mladých lidí pro evropské vysokoškolské vzdělání a pak zůstává pracovat nebo otevřít své podnikání v Evropě.

Od roku 2014 do roku 2017 rok je složitá politická a ekonomická situace na Ukrajině vyvolala značný pokles počtu zaměstnaných obyvatel, více než 1 692,2 tisíc tváří. V

procentech na konec roku 2017 zaměstnané populace v produktivním věku činí 9,5 %, což je téměř vykazuje nejnižší míru zaměstnanosti za posledních 7 let.

V letech 2017 až 2019 na grafu 10 je vidět že ekonomika se začala zotavovat. Na Ukrajinu přichází zahraniční kapitál, který je složen na vývoj ekonomiky, ukrajinská ekonomika je téměř zcela reorganizovat na evropský trh, což vedlo k vědomí nových pracovních míst a rozvoj podnikání. V roce 2020-2021 se kvůli přísným korunovým opatřením přijatým státem proti epidemii COVID19 zavře větší počet podniků nebo se přestěhuje do práce z domova. Velmi těžce postižen je sektor služeb, ve kterém pracuje 30 procent všech zaměstnaných obyvatel. Došlo také ke snížení minimální mzdy z 12.000 na 11.000 hřiven. To vedlo k destabilizaci ukrajinské ekonomiky a zvýšení nezaměstnanosti. Vláda přijala protikrizová opatření, finančně podporovala financování uzavírání podniků, omezovala podnikání, finančně podporovala chudé vrstvy obyvatelstva. Vzhledem k již tak složité situaci v ekonomice země a nepřipravenosti vlády na krizi způsobenou epidemií však vedla k nízké efektivitě protikrizových opatření.

5 Výsledky a diskuse

Na začátku této kapitoly je provedeno shrnutí výsledků analýzy ekonomických ukazatelů na Ukrajině, shrnutí výsledků vlastní analýzy a informací získaných z odborné literatury na situace v ukrajinské politici a ekonomický rozvoj v zkoumaném časovém období. Poté se skosíme uvažte o hlavních vyhlídkách na budoucí vývoj země. Analýza se bude provádět ve třech samostatných intervalech, jak tomu bylo v hlavní části práce.

První časová prodleva, kterou jsme zvažovali je období 1991 až 2000. To byl začátek nezávislosti Ukrajiny a jejího vzniku jako nezávislého státu. Analýzou ekonomických ukazatelů za toto období lze konstatovat, že reforma státu a přechod od plánované ekonomiky k tržnímu hospodářství bylo velmi obtížné. Udělalo se mnoho chyb a země prostě nebyla připravena na tak velké výpadky.

Z hledání literatury je známo, že vláda prezidenta L.Kravchuk se v letech 1992-1994 vyhnula významným změnám a reformám. V té době převládal ideologie postupných evolučních reforem, která znemožňovala vážné zásahy vlády do ekonomiky s cílem zachování národní produkci a sociální ochrany. Tato politika zpomalila reformy, které směřovaly k rozvoji tržní ekonomiky. Také stát ponechal kontrolu nad cenami nejvýznamnějších komodit. Aby bylo méně závislé na ruské ekonomice na Ukrajině začala

měnová reforma přechodu stránky na vlastní vůli. To vše vedlo k hyperinflaci a zbídačení ukrajinského lidu.

Radikální ekonomické reformy na Ukrajině začaly později, než v dalších postsovětských zemích, pouze v roce 1994, kdy prezidentům stal Leonida Kučmy. Radikální přístup ke strategii reformy na Ukrajině byl vybrán z důvodu katastrofální situace v ekonomice země v roce 1993 a na počátku roku 1994. Navíc kvůli neefektivitě předchozí politiky L. Kravchuk a rychlý růst zahraničního dluhu a situace potřebovala velkých a silných změn. Stát začal intenzivně provádět privatizaci v zemi a podporovat rozvojové podnikání. Také byla nakonec provedena měnová reforma a byla stanovena nová měna hřivny. Po provedení měnové reformy se ekonomická situace začala stabilizovat a do země začal přicházet zahraniční kapitál. Do roku 2000 se rozpočtový deficit velmi snížil, země překonala hyperinflaci a zcela přešla na tržní ekonomiku.

Od roku 2001 do roku 2010 lze vidět růst ekonomiky ve všech ekonomických ukazatelích až do roku 2008. Ekonomika země se rychle rozvíjela díky dříve provedeným reformám, které přesunuly ekonomiku Ukrajiny na trh. Blahořečení občanů aktivně rostlo a stát měl možnost regulovat inflaci na stejné úrovni. Hlavním problémem stále zůstává silná závislost Ukrajiny na dováženém zboží a zejména na energetice, protože Ukrajina je velmi silně závislá na cenách ruské ropy a plynu. Tento faktor ovlivňuje produkci zboží a stanovení cen. Zvláště silně na tomto problému závisí průmysl. Také kvůli zvýšení blahobytu v zemi jsou lidé ochotni kupovat více zboží, na tuzemské. Výrobci nejsou schopni plně uspokojit poptávku spotřebitele a to vede k nahrazení domácího zboží dovozem, zejména pokud jde o průmysl. Dalším z tehdejších problémů je závislost ekonomiky na exportu převážně zemědělského zboží. Vše výše uvedené ovlivnilo skutečnost, že Ukrajina nebyla připravena a zranitelná vůči globální finanční a ekonomické krizi, která začala v roce 2007 ve Spojených státech. Ukrajinská ekonomika nebyla připravena technologicky, technicky a ekonomicky čelit projevům globální krize. Hlavní příčinou zranitelnosti ukrajinské ekonomiky v důsledcích této krize byla její nadměrná otevřenost (podíl vývozu činil asi 40% HDP).

v letech 2011 až 2021 lze ukrajinskou ekonomiku rozdělit na dvě části. období před vypuknutím války v Donbasu a po něm. Vzhledem k tomu, že ekonomika po roce 2014 zaznamenala nejen propad ve všech ekonomických ukazatelích, ale také úplnou převahu hospodářské politiky směrem k západní Evropě.

od roku 2011 do roku 2013 se vláda snažila obnovit ekonomiku země, což vedlo k novým úvěrům a zvýšení zahraničního dluhu země. Země se ale začala zotavovat, to je vidět na grafu HDP. Hlavním problémem byl neustálý propad průmyslové výroby a jejich nekonkurenceschopnost a závislost na dovozu. Výroba klesla až do roku 2017. od roku 2014 začíná nová krize v zemi. Po změně moci kvůli revoluci v zemi začala politická nestabilita, která vedla k válce na Donbasu a k ilegální okupaci Krymu Ruskem. Válka na území státu, politická nestabilita a konflikt s Ruskem se staly příčinami krize a u zhoršení ekonomiky na všechny ekonomické ukazatele. V tomto období Ukrajina začíná aktivně spolupracovat se zeměmi Evropské unie a orientuje svůj vývoz do zemí Evropy, ale geografická poloha zemí negativně ovlivňuje podnikání, protože zvyšuje náklady na logistiku. to výrazně zpomaluje růst ekonomiky. Dalším důvodem je nestabilní letové prostředí, které negativně ovlivňuje provádění ekonomických reforem. V letech 2015 až 2019 se ekonomicky a ekonomicky navýší na předvánoční čísla, jak je vidět na grafice HDP, čísla za rok 2019 jsou nižší než čísla za rok 2013. V roce 2020 začíná ve stoanu nová krize, na kterou země opět nebyla připravena, protože ekonomika se ještě nevzpamatovala. takéto prečigamty, ktoré postihli ekonomiku je jeho závislosť na exorte, ako karanténne aj výrazne ovliovníli náklady podnikov na logistiku. Druhým důvodem je závislost Ukrajiny na ruských energetických zdrojích.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo posoudit ekonomický vývoj Ukrajiny v období od rozpadu Sovětského svazu do současnosti. Vývoj je zvažován v období 1991-2020 když bych měli pro to statistické údaje. Práce hodnotí vliv různých faktorů na hospodářský rozvoj Ukrajiny a identifikovat hlavní problémy, které ohrožují ukrajinskou ekonomiku a také zkusit udělat predikce na budoucnost. Téma práce je velmi široké, proto je v práci byly řešeny pouze vybrané klíčové faktory ekonomického rozvoje – zejména různé možnosti výpočtu HDP, inflace, státní rozpočet a na trhu práce. Práce používaly základní metody analýzy časových řad, grafické znázornění dynamiky ukazatelů a výpočet průměrné míry růstu.

Po analýze všech těchto lze konstatovat, že vývoj na Ukrajině byl vzestupný a podena. Ekonomický potenciál Ukrajiny je velmi velký. V zemi je rozvinutý jak průmysl, tak zemědělství, existuje velké množství přírodních zdrojů a úrodná půda. Všechny tyto faktory příznivě ovlivňují získávání zahraničního kapitálu a rozvoj podnikání. Po zvážení období vzniku Ukrajiny lze konstatovat, že přechod na tržní ekonomiku byl nelehký a složitý. Země měla plně reformovat ekonomiku, liberalizovat ceny a přejít k Národní vůli . Po všech těchto zkouškách se Ukrajina stala demokratickým státem s rozvíjející se ekonomikou. Analýza období 2000-2020 ukazuje, že ekonomika země je velmi silně podkopána krizemi a není schopna rychle přijmout opatření, aby zmírnila škody. Hlavními důvody tohoto trendu jsou:

- Nekonkurenceschopnost ukrajinských podniků ve srovnání se zahraničím. To platí zejména pro průmysl. Ukrajina vyváží hlavně suroviny, ale ne zcela hotové zboží.
- Neustálá politická nestabilita. Proti moci se téměř vždy staví silná opozice. To má vliv na rychlost rozhodování, která může ovlivnit vývoj země. Část reformy zůstává nedokončena (např. pozemková reforma).
- Závislost Ukrajiny na dovážených zdrojích energie. Hlavně z ruského ropy a uhlí. To velmi silně ovlivňuje průmysl a ceny i některých dalších komodit.

Právě tyto faktory ovlivňují na neschopnost ekonomiky čelit krizím. Ať už je to finanční krize z roku 2007 nebo krize vyvolaná epidemií Covid-19 v roce 2020. Pro zlepšení situace v ekonomice je třeba přejít na alternativní zdroje jako například jaderná energie a zcela reformovat podniku na práci na jiných typech energie. To pomůže zbavit se závislosti na dovážené energetice a snížit vliv dalších zemí garanční ekonomiky. Tím se od roku 2020 zabývá vláda zelených. Také by měl podporovat a regulovat rozvoj průmyslu. Tak jako v roce 2011 otáčky výrobu výrazně snížil a s cílem obnovit jeho konkurenceschopnost je třeba podpořit zdravou konkurenci v odvětví, chránit před vznikem monopolů, pomáhat s hledáním nových zakázek a přilákat nové investice. Je třeba nahradit, že od roku 2021 začal Charkovský letecký závod spolupracovat s tureckou společností Baykar. Jejich spolupráce spočívá ve společném zřízení bezpilotních letounů nového typu je to největší zakázka za posledních 10 let. Nějak změnit letovou situaci v zemi je nyní velmi obtížné. Ukrajina je mladý stát, který je pouze formován jako demokratický stát. Stejně tak nestabilní situace v zemi je ovlivněna konfliktem mezi Ukrajinou a Ruskem vyvolaným válkou na Donbasu a okupací Krymu. Ukrajina byla silně závislá na Rusku kulturně, politicky a ekonomicky, protože Ukrajina byla součástí SSSR. Nyní probíhá proces

derosufikuce v zemi a orientace na západní Evropu. To přirozeně vyvolává nespokojenost mezi příznivci a samotným Ruskem, protože Ukrajina se dostává ze zóny svého vlivu. Právě kvůli konfliktu, který trvá už osm let, začala v roce 2022 válka mezi Ukrajinou a Ruskem. to je další test, který Ukrajina musí projít. Po válce čeká Ukrajinu těžká krize, která bude možná nejsilnější za celou existenci. Zničena velká část infrastruktury, velké množství měst bylo zasaženo bombardováním, je třeba provést nové reformy na obnovu ekonomiky země. Země ale nyní definitivně přerušila veškeré vztahy s Ruskem, Evropská unie a USA jsou připraveny poskytnout vše potřebné pro východní Ukrajinu. Paralely s Marshallovým plánem, kdy USA pomohly s obnovou Německa po druhé světové válce. S finanční podporou USA se Německo vrátilo na úroveň HDP a pak se zlepšilo. Se současnou podporou Evropské unie, USA a Anglie by se Ukrajina mohla vydat podle tohoto scénáře. Politické síly zapomenou na své spory a spojit se kolem myšlenky obnovení Ukrajinské ekonomiky, v zemi dojde nový zahraniční kapitál a v dohledné 6-7 let se země bude moci obdivovat od škod způsobených válkou a i nadále vyvíjet dál.

7 Seznam použitých zdrojů

Literatura

BLANCHARD, O. Makroekonomika, 2. vydání, Moskva: izdatelskij dom vysšej shkoly ekonomiki, 2015. ISBN 978-5-7598-1242-5

BRČÁK, J. SEKERKA, B. STARÁ, D. Makroekonomie - teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3

BULAVA, L. Fizichna geografija Ukrojinny 8 klass, Charkov: AH GRO plus, 2008, ISBN 978-966-1598-02-6

GORSHIVENA, E. Ekonomicheskaja teorija. Uchebnoje posobije, Tver: TvGU, 2012. ISBN 5-7609-0252-0

GINZBURG, A. Ekonomicheskij analiz, Piter: SPB, 2011. ISBN 978-5-4237-0217-5

KURAKOV, L. a kol. Makroekonomika: uchebnik dla vuzov, izdatelstvo IAEP, 2017. ISBN 978-5-905934-36-0

MANKJU, N. TEJLOR, M. Ekonomiks, 2. vydání, Piter: SPB, 2013. ISBN 978-5-496-00138-0

POLIDUC, A. Priroda ekonomicheskoho rosta i faktory, na neho vliajushije (Vestnik Chelabinskoho gosudarstvennogo universiteta 2015. № 11. Ekonomika), ISSN 1994-2796

Internetové zdroje

BEVSHEV, O. LISTOPADOV, A. (2019). Inflacija a jiji vplyv na ekonomiku Ukrajiny. [online]. [cit 2021-11-27] Dostupné z WWW:

<https://cyberleninka.ru/article/n/inflyatsiya-ta-yiyi-vplyv-na-ekonomiku-ukrayini/viewer>

BULEEV, I., BRYUCHOVECKAJA, N. (2018). Socialno-ekonomicheskiye problémy razvitija ekonomiki Ukrainy na svoremennom etape ee razvitija. Visnyk ekonomichnoj nauky Ukrajiny. 1, ss. 11-25. [online]. [cit 2021-11-27] Dostupné z WWW:

<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/139866/02->

[BuleevNEW.pdf?sequence=4](http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/139866/02-BuleevNEW.pdf?sequence=4)

MINFIN. Uroven' bezroboticy na Ukraine. MinFin. [online]. [cit. 2021-12-02].

Dostupné z: <https://index.minfin.com.ua/labour/unemploy/>

MINFIN. Gosudarstvennyj dolg Ukrainy. MinFin. [online]. [cit. 2021-12-

02]. Dostupné z WWW: <https://index.minfin.com.ua/finance/debtgov/>

ME.GOV.UA. Vplyv COVID-19 na ekonomiku krain svitu. [online]. [cit. 2022-02-

08]. Dostupné z: <https://www.me.gov.ua/Documents>

UKRSTAT. Zvedenyj byudhet Ukrajiny v 1992-2006 rokach (za danymi Derzhavnogo Kaznacejstva Ukrajiny). [online]. [cit. 2022-12-02]. Dostupné z WWW:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/fin/fin_rik/fin_u/2003.html

UKRSTAT. Naseleňnya. Derzhavna sluzhba statistiky Ukrajiny. 2019.

[online]. [cit. 2021-12-02]. Dostupné z WWW: <http://www.ukrstat.gov.ua>

UKRSTAT. Indexy spoživchich cin v 1991-2020 r. (do poperedneho

misyacya). [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z WWW:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/ct/cn_rik/isc/isc_u/isc_m_u.htm

UKRSTAT. Geografična struktura zovnishnyoji trogivli Ukrajiny

tovarami. [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z WWW:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2010.html

PELECH. B. (2019). Analiz VVP Ukrajiny v kontekste evropejskoho rozvitija

[online]. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z WWW:

http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_2_2019ua/13.pdf

PALAHNUK J. (2010). Ekonomicheskiye reformy vo vroma prezenstva

Kravchuka [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z WWW:

<https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2009/122-109-10.pdf>

JAROV L. (2015). Analiz bezrabitta v Ukrajinie ta napramky jeho podolanna. [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/159.pdf>

ČSU: MĚNA A PLATEBNÍ BILANCE, www.czso.cz [online]. [cit 2021-09-12]
Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/7-mena-a-platebni-bilance-7djzxbnztg>
ME.GOV.UA. Vpliv COVID-19 na ekonomiku krain svitu. [online]. [cit. 2022-02-08].
Dostupné z: <https://www.me.gov.ua/Documents>